

När har vi råd att skaffa fler barn?

En studie om hur inkomst
påverkar fortsatt barnafödande

I serien RFV ANALYSERAR publicerar Riksförsäkringsverket sammanställningar av resultat av

- utrednings- och utvärderingsarbete

I huvudsak är det frågan om mera omfattande studier av olika försäkringsområden som genomförts på RFV:s initiativ.

Publikationerna i denna serie utarbetas av olika enheter inom Riksförsäkringsverket.

I vissa slag av rapporter i denna serie kan det förekomma uttalanden som pekar på behovet av nya eller ändrade författningsbestämmelser eller rekommendationer på något område. Med anledning av sådana uttalanden tar Riksförsäkringsverket sedan i särskild ordning upp frågan om att ge ut nya eller ändrade författningar och allmänna råd på området. Uttalanden i rapporterna har således ingen självständig ställning som går utöver innehållet i gällande författningar och allmänna råd.

Utgivare: Enheten för forskning och utveckling
Upplysningar: Ann-Zofie Duvander
tel 08/786 93 99

Gunnar Andersson
Max Planck Institute for Demographic Research
Konrad-Zuse-Str. 1
180 57 Rostock, Tyskland

Skriftserier som ges ut av Riksförsäkringsverket:

RFV Föreskriver (RFFS)	Författningar med bindande föreskrifter
RFV Rekommenderar (RAR)	Allmänna råd om tillämpningen av författningar
RFV Vägledning	Beskrivning av författningsbestämmelser, allmänna råd, förarbeten, rättspraxis, exempel och kommentarer
RFV Analyserar	Resultat av utrednings- och utvärderingsarbete
RFV Anser	Tolkningar av rättsläget, uttalande om verkets åsikt i olika frågor och framställningar till regeringen
RFV Informerar	Redovisning av statistik, upplysningar om regler, rutiner och praxis.
RFV Redovisar	Försäkringsanalyser och rapporter av mer begränsad omfattning.

Beställ hos: Riksförsäkringsverkets Kundtjänst Tfn 08-795 23 55

Fax 08-760 58 95

E-post: order@special.lagerhus.se eller på Internet www.rfv.se

Omslag: Foto: 412 Stock Image. Tryck: Sjuhäradsbygdens tryckeri 2003.

Förord

I den föreliggande rapporten undersöks betydelsen av kvinnans och mannens inkomster för benägenheten att skaffa ett andra och ett tredje barn. Rapporten presenterar effekten på det fortsatta barnafödandet av mannens, kvinnans och deras sammanlagda inkomst. Dessutom studeras om inkomstskillnader mellan mannen och kvinnan påverkar det fortsatta barnafödandet. Rapporten beskriver även förändringar över tid. Resultaten av studien relateras slutligen till utvecklingen av svensk familjepolitik och annan samhällsutveckling.

Rapporten har skrivits av Ann-Zofie Duvander, Riksförsäkringsverket, och Gunnar Andersson, Max Planck Institute for Demographic Research i Rostock.

Edward Palmer
Chef för enheten för forskning och utveckling.

Innehåll

English summary	7
Sammanfattning	8
Inledning	9
Bakgrund	12
<i>Fortsatt barnafödande i Sverige</i>	12
<i>Tidigare studier av vad som påverkar ett fortsatt barnafödande</i>	13
<i>Data och metod</i>	14
Resultat	17
<i>Andrabarnsfödslar</i>	17
Individuella inkomster.....	17
Samverkan mellan mannens och kvinnans inkomst	21
Skillnader mellan tidsperioder.....	25
<i>Tredjebarnsfödslar</i>	28
Individuella inkomster.....	28
Samverkan mellan mannens och kvinnans inkomst	32
Skillnader mellan tidsperioder.....	37
Diskussion	40
Litteratur	44
APPENDIX A	
Exponering för risk att skaffa ett andra och ett tredje barn	47
APPENDIX B	
Tabeller med fullständiga resultat	51

English summary

This study investigates whether men's and women's income affect Swedish couples' propensities to have a second and a third child during the 1980s and the 1990s. The study is based on administrative data on the childbearing of all Swedish co-residing couples with at least one common child.

The results show that higher income of both the man and the woman increases the propensity to have a second child. The effects of the man's and the woman's income are very similar.

For third births, we find that the effects of the woman's and the man's income are somewhat different. A high income of the woman increases the couple's propensity to have another child. In contrast, the effect of the man's income shows a u-formed pattern where couples with both high-income men and low-income men have elevated third-birth rates.

An important result is that the effect of the woman's and the man's income hold independently of each other. Thus, both the man's and the woman's income matters individually. The combined income matters as well, but only to the extent that it constitutes the sum of the two individual incomes.

This study lends no support to the notion that it is couples where the man is the main earner of income that has the highest propensity to have more children. On the contrary, for third births it is rather couples where the woman earns more than the man that have the highest propensity to have another child.

Differences in second-birth rates by the level of earned income of the parents seem to have increased during the 1990s. No such change can be detected for third-birth rates.

Sammanfattning

Hur viktig är inkomsten för hur många barn ett par väljer att skaffa? Denna studie undersöker betydelsen av kvinnans och mannens inkomster för fortsatt barnafödande för familjer i Sverige under 1980- och 1990-talet. Undersökningen koncentrerar sig på benägenheten att skaffa ett andra och ett tredje barn bland svenska par som fått ett gemensamt första barn.

Denna studie visar att såväl kvinnor som män med en högre inkomst har en större benägenhet att skaffa ett andra barn än vad kvinnor och män med en lägre inkomst har. Effekten av mannens och kvinnans inkomst på ett pars benägenhet att skaffa ett andra barn är mycket likartade.

För tredjebarnsfruktsamheten skiljer sig däremot effekten av mäns och kvinnors inkomster delvis åt. Kvinnor med en högre inkomst har en större benägenhet att skaffa ett tredje barn än vad kvinnor med lägre inkomster har, men det är både männen med de lägsta och de med de högsta inkomsterna som har en förhöjd benägenhet att skaffa ett tredje barn.

Ett viktigt resultat är att effekten av mammans och pappans inkomst gäller oberoende av varandra. Det är inte kvinnans *eller* mannens inkomster som är viktiga, utan bådas. Föräldrarnas sammanlagda inkomst är naturligtvis också viktig för barnafödandet, men bara i den mån att den utgör summan av de båda individuella inkomsterna.

En ytterligare slutsats är att det inte finns något stöd för föreställningen att det är familjer där mannen tjänar mer än kvinnan som är mest benägna att skaffa fler barn. För benägenheten att skaffa ett tredje barn gäller snarast det omvända förhållandet.

Det kan också nämnas att skillnaderna mellan olika inkomstgruppers benägenhet att skaffa ett andra barn har ökat något under 1990-talet. Motsvarande förhållande gäller ej för tredjebarnsfödandet.

Inledning

De flesta av dagens föräldrar är förvärvsarbetande. Även om många upplever att det är svårt att hinna med både barn och förvärvsarbete så är detta åtminstone mer möjligt i dag än vad det var för förra generationens föräldrar. Kombinationen underlättas bland annat av att föräldraförsäkringen byggts ut, att barnomsorg finns tillgänglig för de flesta barn och att småbarnsföräldrar har rätt till förkortad arbetstid. Denna studie kommer att undersöka hur kvinnors och mäns inkomster från förvärvsarbete påverkar fortsatt barnafödande i Sverige. Inkomst är naturligtvis bara en av flera faktorer som påverkar barnafödande, men hur inkomster och arbetsmarknadsanknytning påverkar barnafödandet är av särskild vikt för att förstå hur sambandet mellan familjepolitikens utformning och barnafödande ser ut.

I jämförelse med förra generationens föräldrar spelar kvinnans inkomst i dag en större roll för familjen då de flesta familjer i dag har en ekonomisk situation som bygger på två inkomster. En bidragande orsak till denna utveckling var att samtaxeringen av makar avskaffades i början av 1970-talet. Då beskattningen inte längre sker på hushållsinkomst utan på individuella inkomster är det fördelaktigare att ha två inkomsttagare än att ha en familjeförsörjare, även om denne skulle tjäna mer än den andra partnern. På detta sätt skiljer sig Sverige från en del andra europeiska länder såsom till exempel Tyskland. Att ha en egen inkomst kan även ses som viktigt från kvinnans egen synvinkel då den utgör en trygghet, ett medel till självbestämmande och även en faktor av betydelse för vem som bestämmer över familjens ekonomi. En ökad jämlikhet mellan kvinnor och män är nära förknippad med att båda parter förvärvsarbetar.

Från tidigare studier vet vi att kvinnans inkomstnivå och anknytning till arbetsmarknaden är viktiga faktorer för hennes familjebildning. Vi vet att kvinnor väljer att skaffa barn först när de har en tillräckligt hög inkomstnivå (Hoem, 1998, Andersson, 2000, Duvander och Olsson, 2001) och när de har ett fast arbete (Persson, 2001). En av anledningarna till att kvinnor i dag väljer att skaffa barn först efter att de etablerat sig på arbetsmarknaden är att ersättningen från föräldraförsäkringen, under föräldraledighet och vid vård av sjukt barn, är knuten till inkomsten från förvärvsarbete. Därmed har svensk familjepolitik stärkt betydelsen av kvinnans inkomst för familjens ekonomi och för beslutet om att skaffa barn.

Man kan fråga sig om den ökade betydelsen av kvinnans inkomst för familjen på motsvarande sätt har medfört att mannens ekonomiska betydelse har

minskat. Om det skulle vara så att ett pars beslut om att skaffa barn till en något större del är kvinnans beslut och hon då litar mer till sin egen ekonomiska situation så skulle mannens roll i familjebildningen kunna ha blivit mindre viktig, särskilt då merparten män ännu ej fullt ut bidrar till det praktiska ansvaret för hem och barn på samma sätt som kvinnor nu tar ekonomiskt ansvar för familjen.

Det finns dock inget som tyder på att mannens ekonomiska roll skulle vara mindre viktig för familjebildningen än vad kvinnans roll är. Studier visar att mäns inkomst och arbetsmarknadssituation (Duvander och Olsson, 2001, Persson, 2001) också är viktiga för när män skaffar sitt första barn. Inkomst och arbetsmarknadsstatus påverkar dessutom mäns och kvinnors familjebildning på ett likartat sätt. Detta tyder på att försörjningsbördan för en familj vilar parallellt på kvinnan och mannen.

I samband med att ett par skaffat sitt första barn ökar ofta löneskillnaderna mellan mannen och kvinnan till kvinnans nackdel. Kvinnan tar oftast ut större delen av föräldrapenningen och har därmed lägre inkomst under själva föräldraledigheten. När hon återgår till arbetet är det vanligt att hon går ner i arbetstid. Detta kan leda till att hon får sämre chanser till nya och eventuellt mer belönande positioner i arbetslivet. Utvecklingen förstärks av att kvinnan ofta tar huvudansvaret för barn och hushållsarbete, men också av könsdiskriminering och könssegregering på arbetsmarknaden.

Det är därför möjligt att effekten av mannens och kvinnans inkomst på benägenheten att skaffa ett andra och ett tredje barn ser annorlunda ut än vad den gör för det första barnet. Därtill kan det tänkas att samverkan av kvinnans och mannens inkomster är viktigare för det fortsatta barnafödandet. Kanske kan den ena partens låga inkomst kompenseras av att den andra har en hög inkomst? Dessutom är det naturligtvis olika sorters avvägningar man gör när man står inför valet att skaffa ett första, ett andra och ett tredje barn. Inkomsternas inverkan kan då ha olika tyngd och effekt. Vi kommer här att undersöka hur mannens, kvinnans och parets sammanlagda förvärvsinkomster påverkar deras fortsatta barnafödande. Vi undersöker även om det spelar någon roll om det är mannen eller kvinnan som bidrar mest till hushållsinkomsten.

Hur mannens och kvinnans inkomst och arbetsmarknadsanknytning påverkar ett fortsatt barnafödande är viktigt då man vill dra slutsatser om hur familjepolitiken i Sverige påverkar barnafödandet. Familjepolitiken syftar bland annat till att underlätta kombinationen av förvärvsarbete och att ha barn – för båda föräldrarna. Resultaten från denna studie kommer bland annat att indi-

keras vilka föräldrar som upplever att ett fortsatt barnafödande är underlättat och vilka föräldrar som finner att fler barn är svårt att klara av.

Rapporten kommer inledningsvis att kortfattat beskriva fruktsamhetsutvecklingen i Sverige under den senaste tiden och vad tidigare studier om andra- och tredjebarnsfödslar kommit fram till. Därefter kommer data och metod att presenteras innan resultaten redovisas och slutligen diskuteras.

Bakgrund

Fortsatt barnafödande i Sverige

Sverige har under de senaste decennierna uppvisat stora fluktuationer i barnafödandet. Den senaste baby-boomen under slutet av 1980-talet och i början av 1990-talet är väl känd. Därefter har periodfruktsamheten under 1990-talet först sjunkit och sedan återhämtat sig något för att strax efter sekelskiftet ligga runt 1,6 barn per kvinna (för en utförlig beskrivning se SCB, 2002).

Uppgången i barnafödande under 1980-talet skedde för såväl första-, andra-, som tredjebarnsfödslar (Andersson, 1999). Uppgången i andra- och tredjebarnsfruktsamhet skedde bland annat genom att intervallen mellan födslarna blev kortare (Hoem, 1993). En anledning till detta var att reglerna i föräldraförsäkringen ändrades och den så kallade snabbhetspremien infördes (Hoem, 1993). Från 1986 innebär snabbhetspremien att om man får ytterligare ett barn inom 30 månader efter födseln av ett tidigare barn så kan ersättningen i föräldrapenningen kvarstå på den nivå som gällde för det tidigare barnet. Detta är viktigt för dem som efter att ha fått barn fått en lägre inkomst och – om snabbhetspremien ej funnits – därmed skulle ha fått en lägre ersättning från föräldraförsäkringen. Främst påverkar detta kvinnor som går ner i arbetstid efter sitt första barn. Snabbhetspremien fanns redan 1980 men då var perioden mellan barnens födslar begränsad till 24 månader och inte lika många föräldrar kunde utnyttja premien.

Under 1990-talet sjönk fruktsamheten för såväl första-, andra-, som tredjebarnsfödslar. Under denna period sänktes även kompensationsgraden i föräldrapenningen från 90 till 80 procent av den tidigare inkomsten. Under en kort tid låg ersättningen på 75 procent. Dessa samt andra försämringar kan ha skapat osäkerhet och bidragit till den negativa utvecklingen i barnafödandet.

Om man i stället för att beskriva kortvariga periodvariationer koncentrerar sig på kvinnors slutgiltiga fruktsamhet är mönstret däremot mycket stabilt. Antalet barn per kvinna som når slutet av sin fertila ålder har legat runt 2,0 i Sverige under mycket lång tid (Söderström et al., 1999, SCB, 2002). Det är dock tveksamt om de kvinnor som i dag är i barnafödande åldrar, och vilka i många fall skjutit upp sitt barnafödande till högre åldrar, kommer att kunna få så många som två barn per kvinna i genomsnitt (Ds 2001, SCB, 2002).

Tvåbarnsnormen i Sverige är stark och det är en stor skillnad på att ta beslut om att skaffa ett andra barn och att välja att skaffa ett tredje barn. Det är be-

tydligt ovanligare med ett tredje barn – mer än 80 procent av alla ettbarnsmödrar i Sverige får ett andra barn medan mindre än hälften av tvåbarnsmödrarna också får ett tredje barn (SCB, 2002) – och det är troligt att det till viss del är andra faktorer som påverkar tredjebarnsfödslar än vad som påverkar andrabarnsfödslar. Det tredje barnet indikerar att en familj inte fullt följer det gängse mönstret (Hoem m.fl., 2001) och beslut om att skaffa ett sådant barn kan därmed vara svårare att ta än beslut om ett andra barn. Ett tredje barn kan även få större praktiska konsekvenser för familjen. Något förenklat kan sägas att denna studie undersöker vilka ekonomiska faktorer som påverkar *när* föräldrar skaffar sitt andra barn och *om* de skaffar ett tredje barn.

Tidigare studier av vad som påverkar ett fortsatt barnafödande

Tidigare studier av *andrabarnsfruktsamhet* visar på väsentliga periodvariationer i barnafödandet. Olah (2001) tolkar dessa bland annat utifrån de förändringar som genomförts i föräldraförsäkringen. Andrabarnsfödslarna ökade när föräldraförsäkringen förlängdes till 12 månader under tidigt 1980-tal, när snabbhetspremien blev effektiv under mitten av 1980-talet och även när föräldrapenningdagarna utökades till 450 dagar under tidigt 1990-tal. Dessutom visar Olah att hemarbetande mammor hade en större benägenhet att skaffa ett andra barn än vad förvärvsarbetande kvinnor hade. Det visar sig även att familjer där pappan varit föräldraledig hade en ökad benägenhet att skaffa ett andra barn. Vidare hade kvinnor med hög utbildning högre benägenhet att få ett andra barn, men Olah hittar ingen effekt av mäns utbildning.

En studie av *tredjebarnsfruktsamhet* baserad på samma intervjuundersökning och tidsperiod (slutet av 1960-tal till början av 1990-tal) hittade ingen påverkan av kvinnors utbildning på tredjebarnsfödslarna, men däremot att mäns utbildning här är av vikt (Corman, 2001). Det är männen med högst och lägst utbildning som har störst benägenhet att skaffa ett tredje barn. Corman finner också skillnader mellan kalenderårsperioder men påpekar att eftersom ekonomiska konjunkturer och förändringar i familjepolitiken har följts åt så kan det vara svårt att veta vad som egentligen påverkat barnafödandet. Snabbhetspremien verkar dock vara något mindre viktig för nedkomsten av det tredje barnet. Mer avgörande för tredjebarnsfruktsamheten är hur gammal kvinnan är då hon får sitt andra barn. Fruktsamhetsmönstren för kvinnor med olika utbildningslängd ser ofta olika ut och ibland kan det vara relevant att relatera kvinnans ålder till den tid det tagit sedan hon avslutat sin utbildning (Hoem, 1996).

I studier av olika mönster i barnafödandet är det vanligt att man undersöker effekten av en persons utbildningsnivå på dennes fruktsamhet. Utbildningsnivå ses ibland som en indikator på en persons ekonomiska resurser, vilken kan användas i de fall då man inte kan mäta inkomsten direkt. En högre utbildning leder i de flesta fall till förvärvsarbete i yrken med en högre inkomst, men särskilt för kvinnor finns det även andra faktorer som påverkar inkomstnivån. Kvinnor förkortar ofta arbetstiden efter att de fått sitt första barn och får därmed en lägre inkomst även om de har en hög utbildning. Sveriges arbetsmarknad är dessutom till stor del könssegregerad och kvinnor och män med samma utbildningsnivå hamnar ofta i yrken med mycket olika löneutveckling. De enda två tidigare svenska studier som med ett stort datamaterial empiriskt undersökt *inkomstens* påverkan på andra- och tredjebarnsfruktsamhet i Sverige är gjorda av Hoem (1998) och Andersson (2000). Dessa studier har enbart haft tillgång till uppgifter om kvinnans inkomst. Båda finner en svagt positiv effekt av kvinnans inkomst på benägenheten att skaffa ett andra barn men ingen lika tydlig effekt för det tredje barnet. De har dock använt en annan indelning av inkomstnivåer än den som kommer att användas i denna studie.

Ingen nutida svensk fruktsamhetsstudie har haft tillgång till uppgifter om inkomsterna av *både* mannen och kvinnan i olika parförhållanden. Detta är dock mycket önskvärt eftersom inkomsterna från mannen och kvinnan i många fall kan samvariera med varandra. Om inkomsterna samvarierar och man inte har någon information om mannens inkomst kan det vara svårt att veta om en påvisad effekt av kvinnans inkomst verkligen är en reell effekt eller om den i själva verket delvis beror på mannens karakteristika. Det motsvarande gäller naturligtvis i de fall då man enbart har information om mannens inkomst. Det kan också vara så att det är den sammanlagda hushållsinkomsten som är viktig för barnafödandet och inte de enskilda inkomsterna var för sig. I denna undersökning finns möjligheten att reda ut sådana frågeställningar eftersom vi har tillgång till ett dataset som innehåller information om inkomster och arbetsmarknadsanknytning för båda föräldrarna i svenska barnfamiljer.

Data och metod

Det datamaterial som ligger till grund för denna undersökning kommer från SCB:s sammanställningar av befolkningsregistren och innehåller uppgifter om alla svenska par som fått ett första barn tillsammans och som är mantals-skrivna på samma adress. Undersökningen begränsas till par där kvinnan är 19–42 år eftersom barnafödande är väldigt ovanligt före och efter dessa åldrar. Föräldraparen följs under 1981–1999 för att undersöka om de får ytter-

ligare barn tillsammans. (En andra- eller tredjebarnsfödelse syftar här på nedkomster som medför att det gemensamma antalet barn – och kvinnans antal barn – ökar till två eller till tre. Mannens totala antal barn kan däremot vara större om det är så att han även har barn tillsammans med en annan kvinna.) De par som flyttar ifrån varandra eller där kvinnan blir för gammal utesluts från analysen efter en sådan händelse. Detsamma gäller för par som får tvillingar. Analyserna omfattar endast par där båda parter är födda i Sverige eftersom det krävs fördjupade studier av det barnafödande som sker i samband med en migration (Andersson, 2001).

Det inkomstmått som i första hand används i denna undersökning omfattar den årliga taxerade inkomsten av tjänst, vilket fortsättningsvis kommer att benämnas *arbetsinkomst*. Inkomstuppgifterna kommer från taxeringsregistren och arbetsinkomsten omfattar även eventuella ersättningar från föräldrapening och sjukförsäkring. Vi har även tillgång till uppgifter om inkomster från olika typer av transfereringar, såsom arbetslöshetsunderstöd och studiemedel. Tillsammans ger dessa uppgifter en god indikation på graden av anknytning till arbetsmarknaden. Denna studie fokuserar främst på effekten av olika nivåer av arbetsinkomst på det fortsatta barnafödandet, men vi kontrollerar även för effekten av inkomster från arbetslöshetsunderstöd och studiemedel.

Studien använder även ett inkomstmått där de olika transfereringarna i form av arbetslöshetsersättning, studiemedel och socialbidrag ingår. Denna inkomst kallas *totalinkomst*. I ett sista steg undersöks effekten av *parets sammanlagda arbetsinkomst* på benägenheten att skaffa ett ytterligare barn. Denna inkomst utgörs av summan av mannens och kvinnans arbetsinkomster.

Vi använder uppgifterna om inkomst under ett visst kalenderår för att studera benägenheten att få ytterligare ett barn under det därpå följande året. Inkomstnivåerna kategoriseras i följande grupper:

- 1) 0–125 000 kronor, vilket vi benämner *låg inkomst*,
- 2) 125 001–200 000 kronor, vilket vi kallar *mellaninkomst*,
- 3) 200 001–275 000 kronor, med benämningen *hög inkomst*, och
- 4) mer än 275 000 kronor, här benämnd *mycket hög inkomst*.

Personer med en låg inkomst har ofta inte arbetat heltid eller har endast förvärvat arbetat under en del av året. Den sista kategorin, mycket hög inkomst, finns med eftersom den sammanfaller med det så kallade taket (eller brytpunkten) i föräldraförsäkringen, över vilken föräldrar inte får full inkomsterättning från Försäkringskassan under föräldraledighet. Endast ett fåtal kvinnor har en så pass hög inkomst. Samma kategorisering används för måtten *arbetsinkomst* och *totalinkomst*. För måttet *parets sammanlagda arbetsin-*

komst fördubblas beloppen i de ovanstående kategorierna. Alla inkomster är indexerade till 1995 års fasta priser.

I analyserna tas hänsyn till uppgifter om *kvinnans ålder, ålderskillnaden i paret, det yngsta barnets ålder, kalenderår, inkomster från studiemedel samt arbetslöshetsersättning*. Dessa uppgifter används som kontrollvariabler för att få en bättre bild av den reella effekten av inkomsten på barnafödandet. Genom att kontrollera för dessa variabler får vi fram den effekt av inkomst som gäller oberoende av till exempel hur gammal kvinnan är. Exponeringarna för "risken" att få ytterligare ett barn för par med olika karakteristika på de olika variablerna redovisas i Appendix A.

Analyserna är gjorda med hjälp av intensitetsregression, vilket är en metod som tar hänsyn till såväl den tid det tar innan en studerad händelse inträffar (att paret skaffar ett barn) som att den överhuvudtaget inträffar (se vidare till exempel Blossfeld, 1995).

Innan resultaten redovisas vill vi påpeka att modellerna inte uttalar sig om det slutliga antal barn som personer med olika inkomstkategorier skaffar sig, utan att modellerna beskriver den momentana benägenheten att skaffa ett andra eller ett tredje barn för olika grupper av föräldrar – beroende på hur inkomstsituationen för tillfället ser ut. Det kan till exempel vara så att "låginkomstagare" har en relativt sett låg benägenhet att få ett tredje barn, när man kontrollerar för övriga variabler i modellen, men att de ofta får sina första barn i yngre åldrar och därmed ändå får tre barn som slutgiltigt antal barn mer ofta än vad "höginkomstagarna" får. Detta kan ske eftersom tredjebarnsfrukt-samheten helt enkelt är högre i yngre åldrar.

Resultat

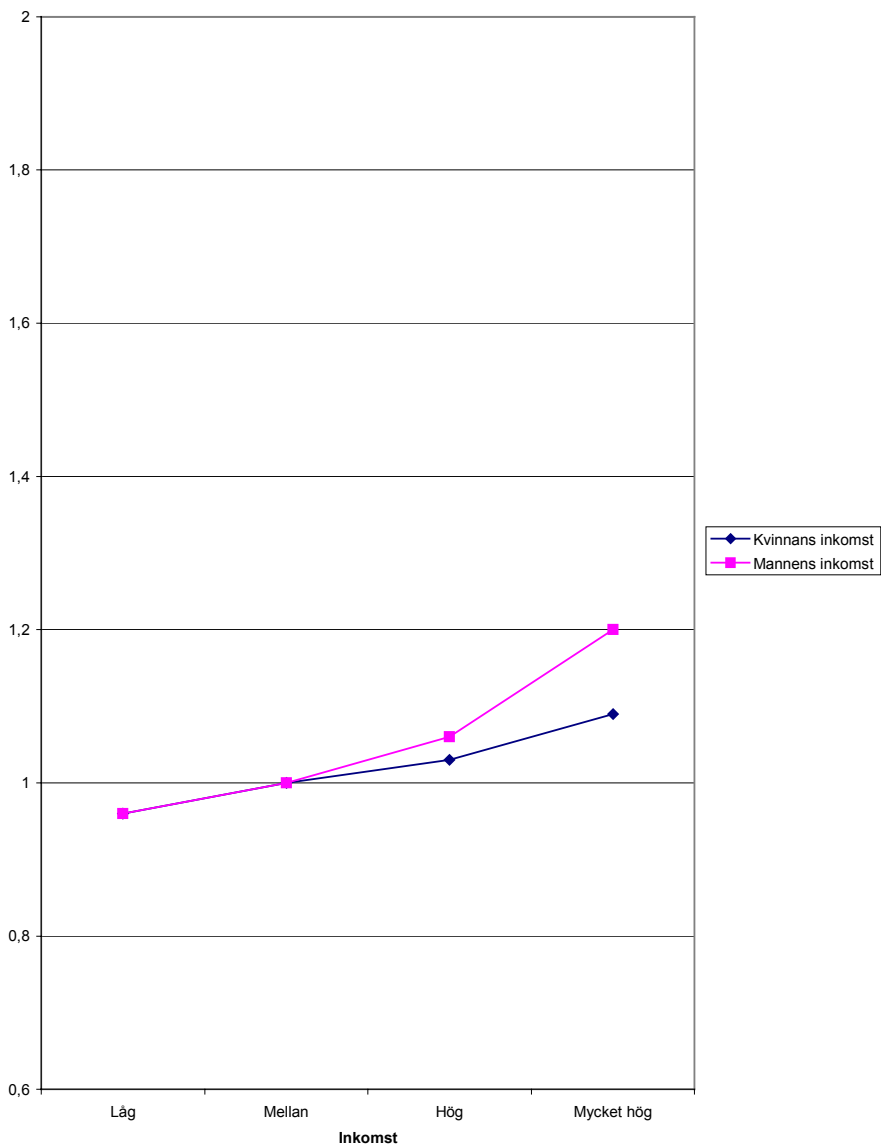
Andrabarnsfödslar

Individuella inkomster

I Figur 1 redovisas effekten av mannens och kvinnans respektive arbetsinkomst på benägenheten för ett ettbarnspar att skaffa ett andra barn. Effekterna kommer från en modell där båda föräldrarnas inkomst ingår som separata variabler. Effekten av den ena inkomsten gäller därför oberoende av vilken inkomst den andra partnern har. Vi har även kontrollerat för om mannen eller kvinnan varit arbetslös eller studerat under året, för kvinnans ålder, ålderskillnaden i paret, kalenderår, och tiden sedan det första barnet föddes. De beräknade "relativa riskerna" för att få ett andra barn redovisas för varje kategori av samtliga inkluderade variabler i Appendix B, Tabell 1.

Figur 1: Arbetsinkomstens påverkan på andrabarnsfödslar

Standardiserat för kvinnans ålder, ålderskillnad i paret, första barnets ålder, föräldrarnas studier och arbetslöshet, den andra förälderns arbetsinkomst samt kalenderår

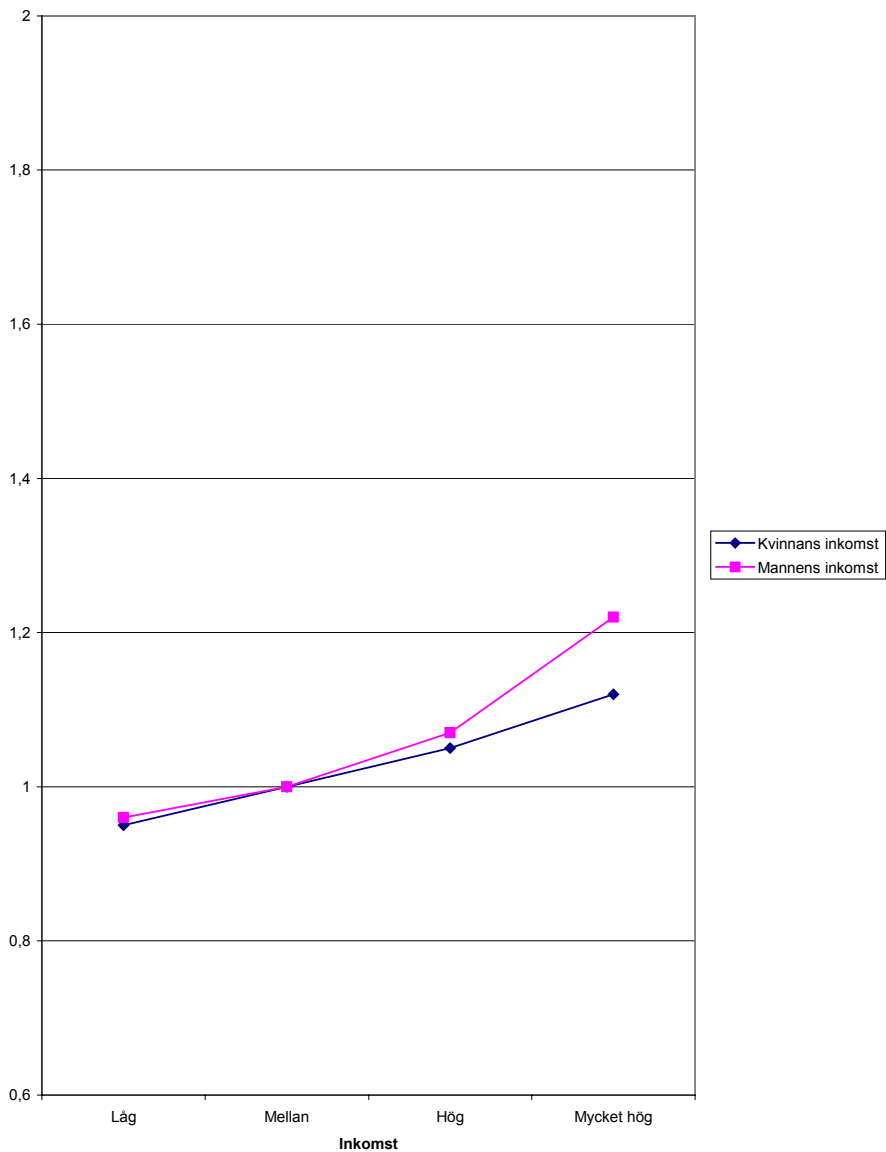

Figur 1 visar en positiv inverkan av *både* mannens och kvinnans arbetsinkomst på benägenheten att få ett andra barn. Kategorin med en mellan hög arbetsinkomst är här referenskategori och satt till risken 1 för både män och kvinnor. En högre risk betyder att benägenheten att skaffa barn är större än vad den är för referenskategori och en lägre risk betyder att benägenheten att skaffa barn är mindre än vad den är för referenskategori. Det är tydligt att en högre arbetsinkomst är relaterad till en större benägenhet att skaffa ett andra barn. Skillnaderna i benägenhet att skaffa ett andra barn är dock ganska måttliga. En kvinna med en mycket hög inkomst har till exempel ungefär 10 procent större risk att skaffa ett andra barn än vad en kvinna med en mellaninkomst har. Benägenheten varierar något mer med mannens inkomst, men skillnaderna mellan könen är små.

Arbetsinkomsten är dock inte den enda inkomstkällan för alla grupper av föräldrar. Till exempel får många av de som genomlever perioder av arbetslöshet eller studier en stor del av sin inkomst från andra håll. Därför redovisas en analys där även olika transfereringar är inkluderade i inkomsten. I denna analys är studiemedel, arbetslöshetsersättningar samt socialbidrag adderade till den registrerade arbetsinkomsten. I Figur 2 (Tabell 2 i Appendix B) ser vi att modellen med detta mått på inkomst ger liknande resultat som modellen med enbart arbetsinkomst i Figur 1. Anledningen är att för de flesta föräldrar är arbetsinkomsten den dominerande inkomstkällan och adderingen av andra inkomster medför därför inte någon väsentlig skillnad.

Även om effekterna av inkomst på andrabarnsfruktsamheten är måttliga är det viktigt att notera att effekten av kvinnans och mannens inkomster är beroende av varandra och att båda är positiva. Det visar sig att liknande resultat framkommer i en beräkning där det enbart tas hänsyn till mannens *eller* kvinnans inkomst (ej redovisat i denna rapport) som om de båda inkomsterna inkluderas i samma modell på det sätt som gjorts här. Om effekten av den ena partnerns inkomst till viss del hade varit en återspeglning av den andra partnerns karakteristika hade skillnader mellan dessa analyser framkommit. Vi hittar inte heller några interaktionseffekter mellan mannens och kvinnans inkomster. Det är därmed möjligt att dra slutsatsen att både mäns och kvinnors individuella inkomster påverkar andrabarnsfödandet och att benägenheten att skaffa ett andra barn ökar med en ökad inkomst.

Figur 2: Totalinkomstens påverkan på andrabarnsfödslar
Standardiserat för kvinnans ålder, åldersskillnad i paret, första barnets ålder, den andra förälderns totalinkomst samt kalenderår

Samverkan mellan mannens och kvinnans inkomst

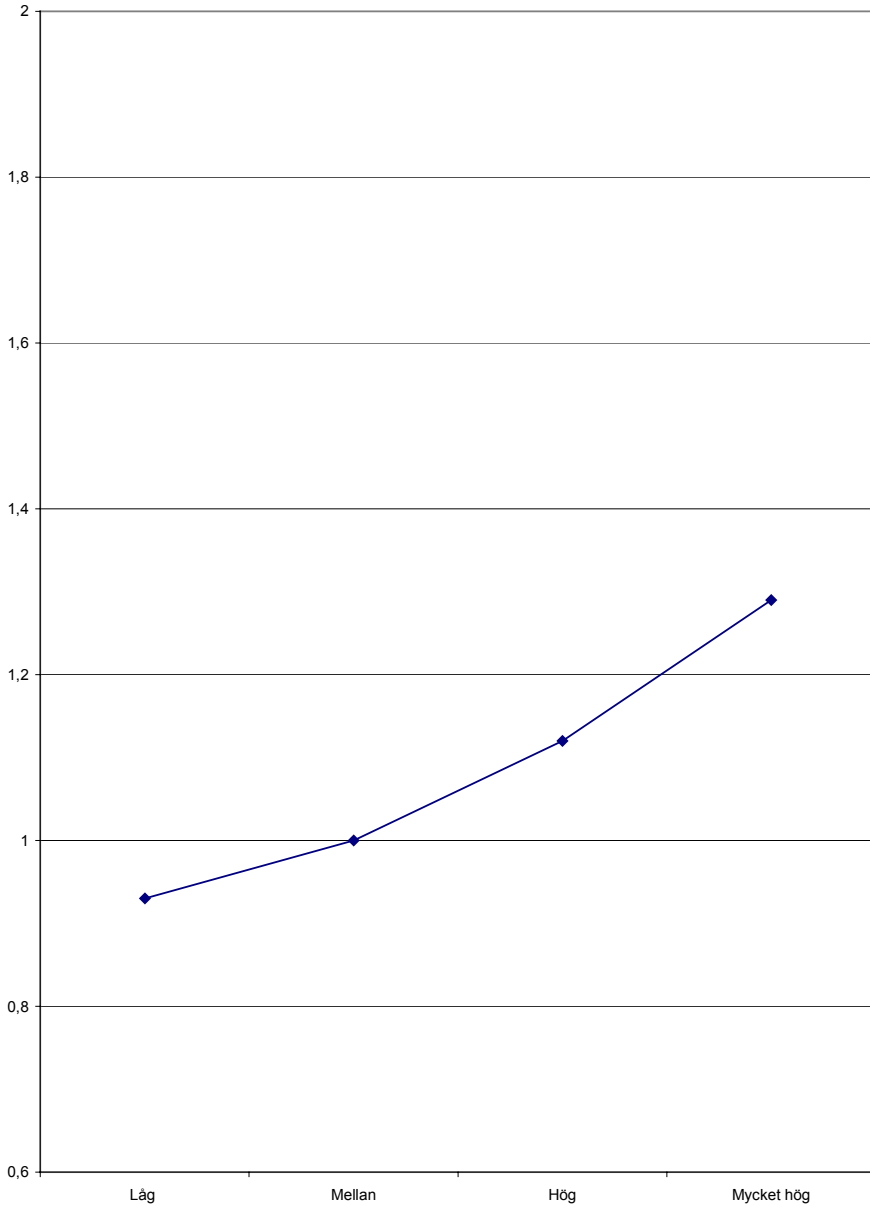
Även effekten av parets sammanlagda arbetsinkomst på benägenheten att skaffa ett andra barn är positiv. Detta resultat presenteras i Figur 3 (Tabell 3 i Appendix B). Denna figur uppvisar en något större variation mellan inkomst-kategorierna än den som framkom i Figur 1–2 vilket beror på att effekten av parets sammanlagda inkomst nu omfattar de båda enskilda effekterna av två inkomster. Ett par som har en sammanlagd ”mycket hög inkomst” har cirka 30 procent högre benägenhet att skaffa ett andra barn än vad ett par med en ”mellaninkomst” har.

De resultat som hittills presenterats antyder att det inte spelar någon större roll om det är mannen eller kvinnan som tjänar huvuddelen av inkomsten. Detta undersöks närmare genom att ta med en variabel för hur stor andel av den sammanlagda arbetsinkomsten som kommer från kvinnan. De relativa riskerna för denna variabel redovisas i Figur 4 (Tabell 3 i Appendix B). Skillnaderna är små mellan familjer där kvinnans inkomst står för olika andel av den sammanlagda arbetsinkomsten. Denna figur bekräftar de tidigare indikationerna om att det inte finns någon stark effekt på benägenheten att skaffa ett andra barn av vem i hushållet som tjänar mest.

För en djupare analys av effekten av inkomstfördelningen i hushållet undersöks denna också för de olika inkomstkategorierna var för sig. I Figur 5 (Tabell 4 i Appendix B) redovisas interaktionen mellan effekterna av inkomstgrupp och inkomstfördelning på andrabarnsfruktsamheten. Det viktigaste mönstret från Figur 5 är att det för låg- och mellaninkomsttagare inte spelar någon roll hur stor andel av inkomsten som kommer från mannen eller från kvinnan. För par med en hög eller mycket hög inkomst är benägenheten att skaffa ett andra barn däremot något mindre om en större andel av inkomsten kommer från kvinnan. Dessa resultat bör dock inte övertolkas eftersom kombinationen av höga inkomstnivåer och att en mycket hög andel av inkomsten kommer från kvinnan är ganska ovanlig.

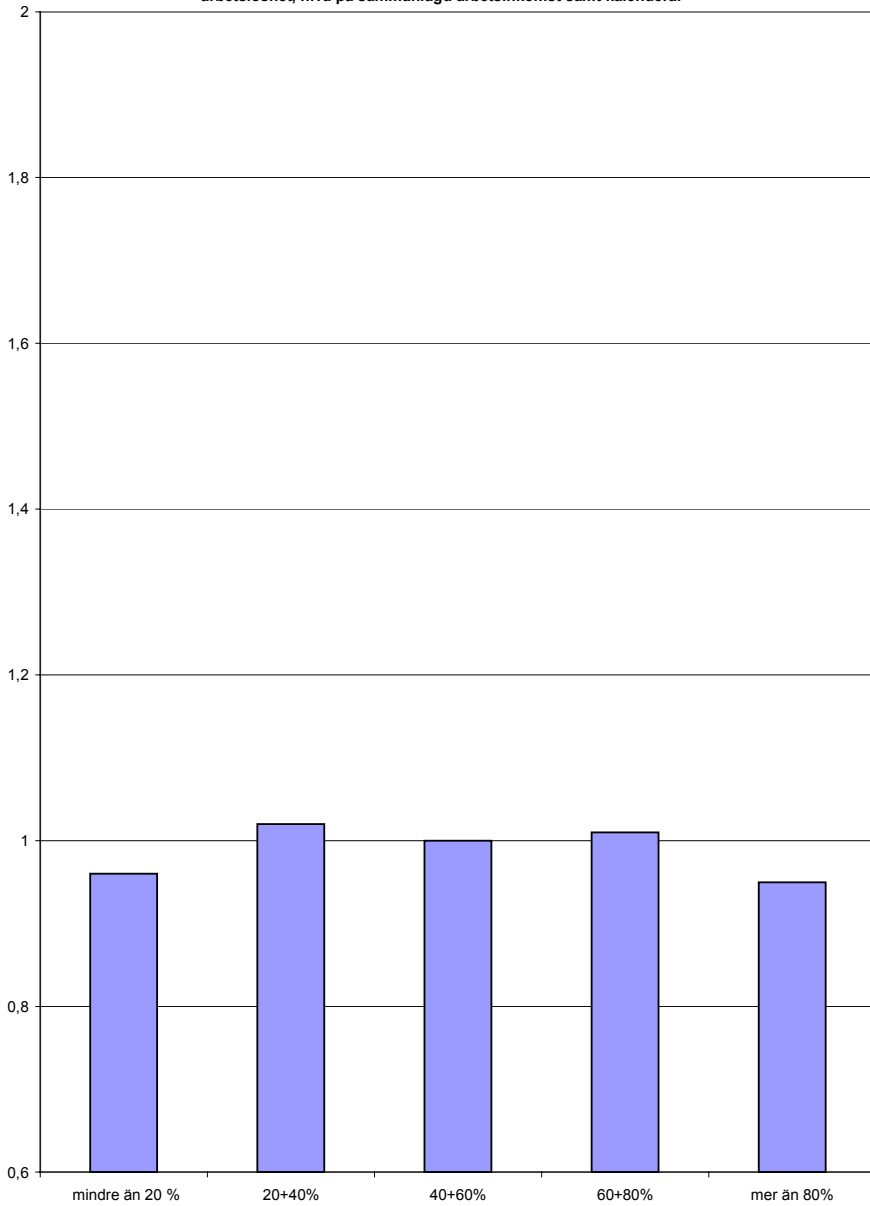
Figur 3: Påverkan på andrabarnsfödslar av föräldrarnas sammanlagda arbetsinkomst

Standardiserat för kvinnans ålder, åldersskillnad i paret, första barnets ålder, studier och arbetslöshet, kvinnans andel av den sammanlagda arbetsinkomsten samt kalenderår

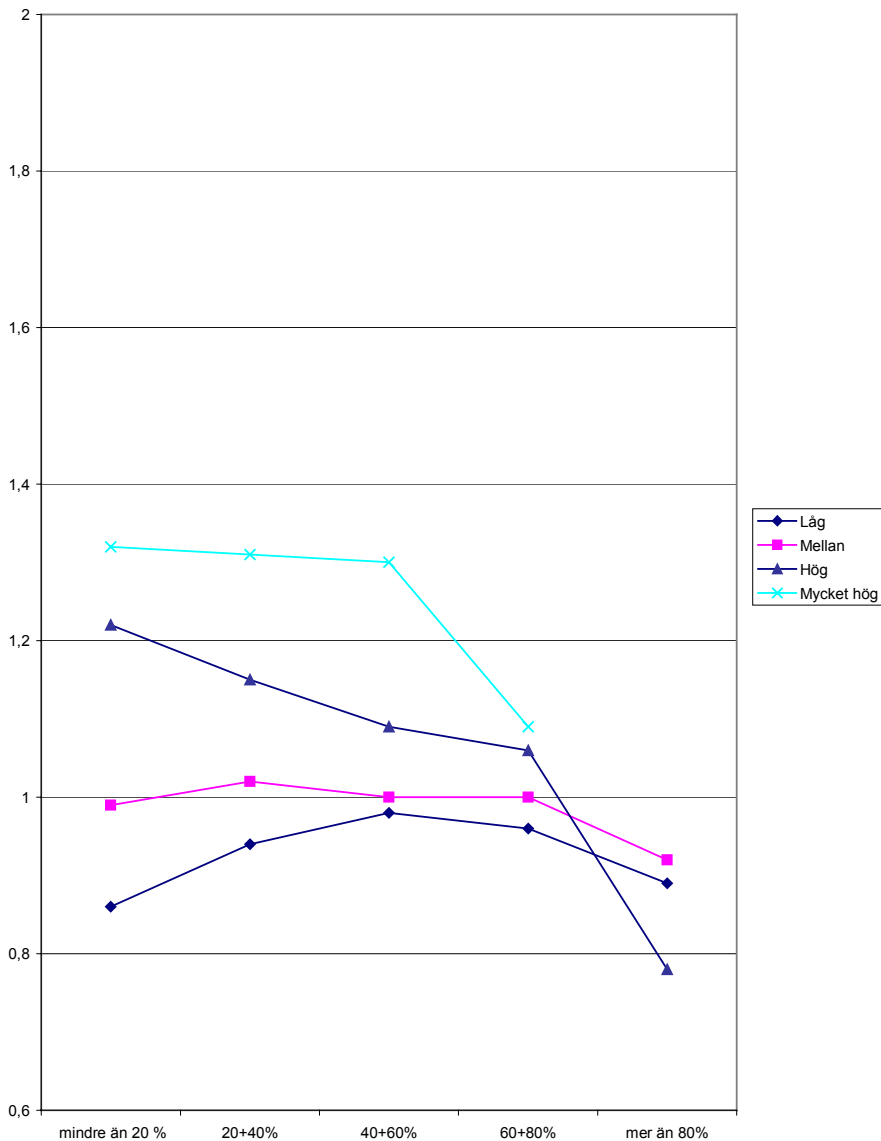

Figur 4: Påverkan av kvinnans andel av den sammanlagda arbetsinkomsten på andrabarnsfödslar

Standardiserat för kvinnans ålder, åldersskillnad i paret, första barnets ålder, studier och arbetslöshet, nivå på sammanlagd arbetsinkomst samt kalenderår

Figur 5: Påverkan på andrabarnsfödslar av kvinnans andel av arbetsinkomsten för olika inkomstgrupper
Standardiserat för kvinnans ålder, ålderskillnad i paret, första barnets ålder, föräldrarnas studier och arbetslöshet samt kalenderår

Skillnader mellan tidsperioder

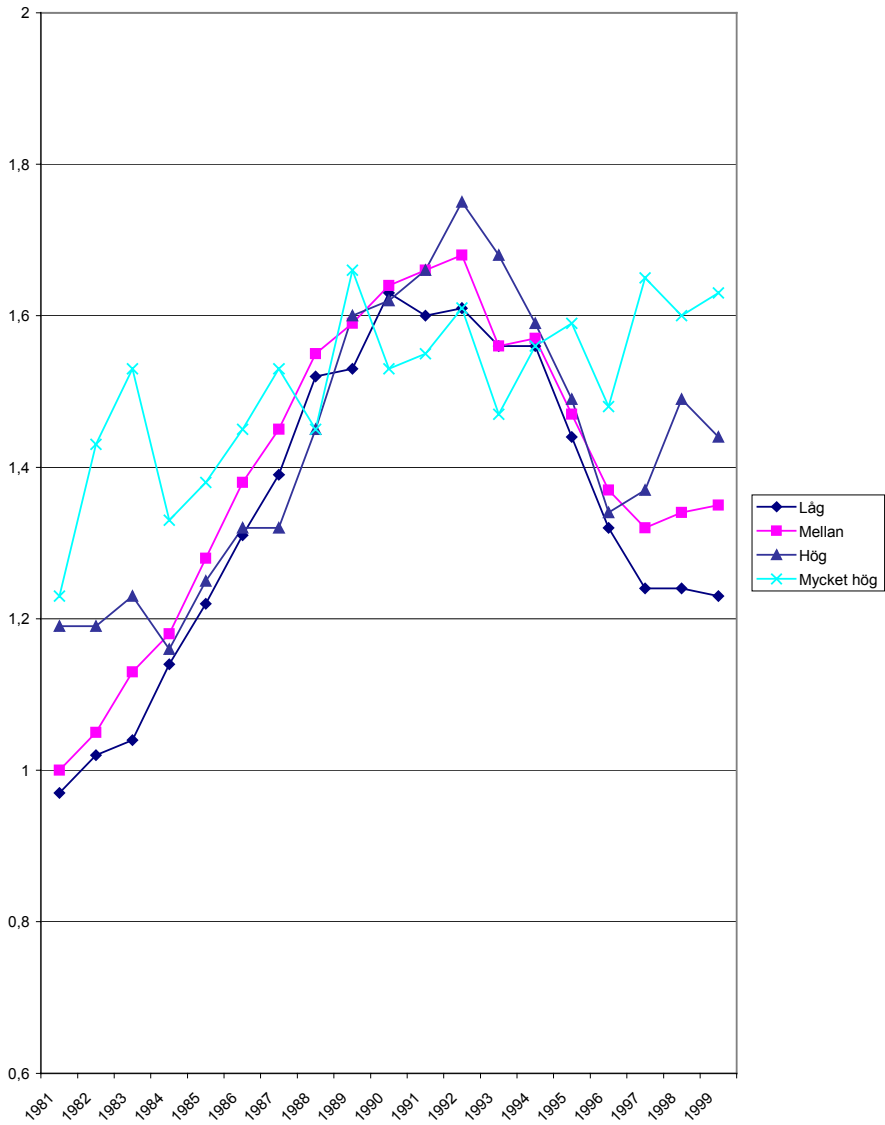
Effekten av inkomst på andrabarnsfruktsamheten kan ha sett olika ut under olika tidsperioder. Det kan tänkas att effekterna av inkomst är större i tider av ekonomisk lågkonjunktur än under högkonjunktur. Fler föräldragrupper kan kanske tycka sig ha råd med ytterligare ett barn under en period då man ändå ser framtiden an med tillförsikt. Till detta kan läggas att föräldraförsäkringen byggts ut under ekonomiska högkonjunkturer och begränsats under lågkonjunkturer (Socialförsäkringsboken, 1999) vilket kan ha påverkat barnafödandet olika för olika inkomstgrupper. I Figur 6 (Tabell 5 i Appendix B) redovisas hur effekten av kvinnans arbetsinkomst på ett pars benägenhet att skaffa ett andra barn har utvecklats under 1980- och 1990-talet. Under baby-boomen vid övergången mellan de två årtiondena var benägenheten att skaffa ett andra barn mycket hög för alla grupper av kvinnor och inkomstnivån verkar då ha spelat en mindre roll. Skillnaderna mellan inkomstgrupper har ökat under fruktsamhetsnedgången under 1990-talet och blivit särskilt tydliga mot slutet av detta årtionde. Skillnaderna mellan inkomstgrupper ser också ut att vara något större i början av 1980-talet, men det kan vara svårt att uttala sig om den perioden eftersom kvinnor med höga inkomster då var ganska få till antalet.

Av Figur 6 framgår ändå att andrabarnsfruktsamheten har utvecklats på ett någorlunda likartat sätt för alla inkomstkategorier kvinnor (förutom för den lilla gruppen kvinnor med en mycket hög inkomst som inte haft några tydliga periodfluktuationer överhuvudtaget). Den negativa utvecklingen under 1990-talet kan troligen relateras både till den större ekonomiska instabilitet som då rådde och till de försämringar i bland annat barnbidrag och ersättningar i föräldraledigheten som samtidigt infördes.

Effekten av mannens arbetsinkomst på ett pars benägenhet att skaffa sitt andra barn uppvisar en liknande utveckling över tiden som den vi just sett för effekten av kvinnans inkomst. Av Figur 7 (Tabell 5 i Appendix B) framgår att fruktsamhetsskillnaderna mellan olika inkomstgrupper är märkbart större under 1990-talet än vad de var under 1980-talet. Den fortsatta utvecklingen mot en ytterligare vidgning av fruktsamhetsskillnaderna under 1990-talet är dock inte lika tydlig som den för kvinnornas inkomster. Det framgår vidare att män med en mycket hög inkomst under hela perioden haft en betydligt större benägenhet att skaffa ett andra barn än vad andra män haft och att periodfluktuationerna i andrabarnsfruktsamhet i allmänhet varit ganska likartade för de olika inkomstkategorierna män.

Figur 6: Påverkan av kvinnans arbetsinkomst på andrabarnsfödslar under 1981-1999

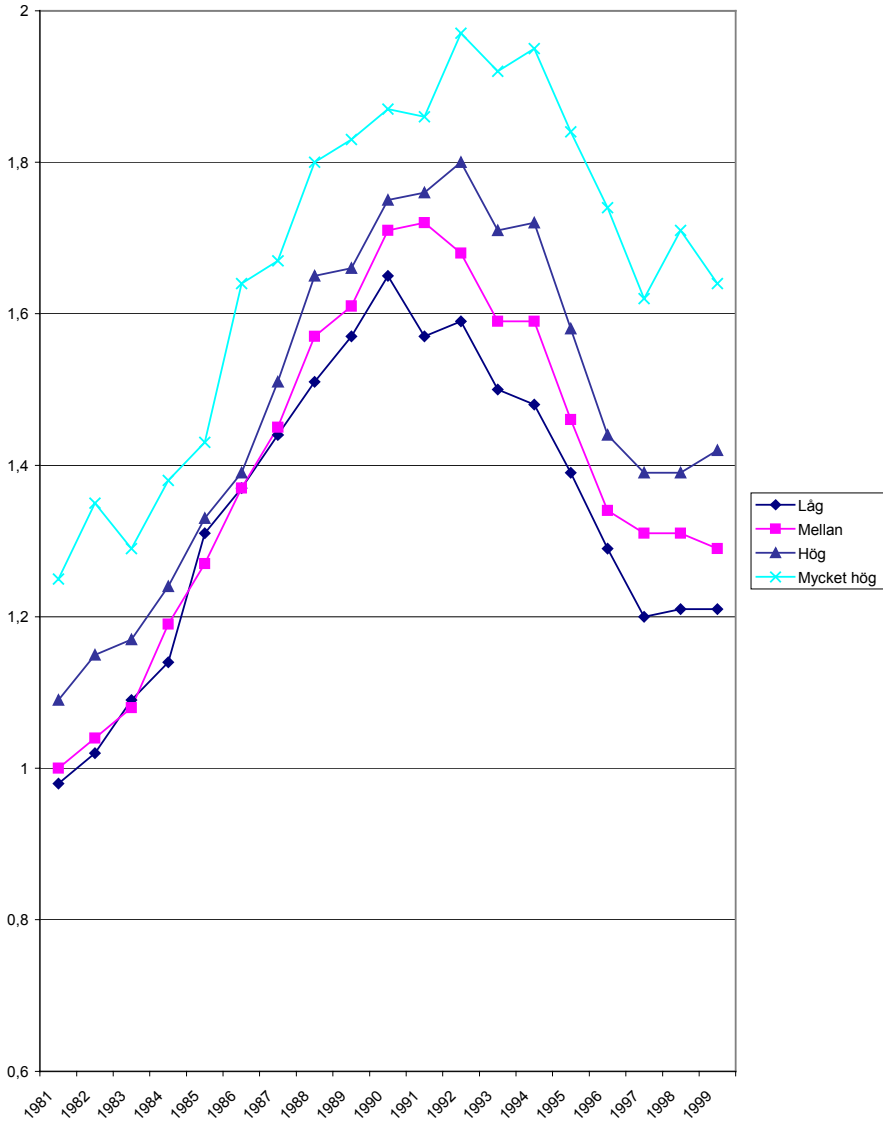
Standardiserat för kvinnans ålder, ålderskillnad i paret, första barnets ålder, mans arbetsinkomst samt föräldrarnas studier och arbetslöshet

Figur 7: Påverkan av mannens arbetsinkomst på andrabarnsfödslar under 1981-1999

Standardiserat för kvinnans ålder, ålderskillnad i paret, första barnets ålder, kvinnans arbetsinkomst samt föräldrarnas studier och arbetslöshet

Sammantaget pekar dessa resultat på en tendens att inkomsten under senare tid har ökat något i betydelse för ett pars benägenhet att skaffa sitt andra barn. Män och kvinnor med låga inkomster skiljer sig numera mer gällande andra-barnsfödande från höginkomsttagare än vad de gjorde tidigare. Man kan möjligen uttrycka detta som att det har blivit svårare att få råd att skaffa fler barn om man inte är höginkomsttagare i Sverige. Det kan dock vara på sin plats med lite försiktighet med denna tolkning. Lika gärna skulle man kunna formulera det som att höginkomsttagare numera skaffar sig sitt andra barn i något snabbare takt än vad låginkomsttagare gör.

Tredjebarnsfödslar

Individuella inkomster

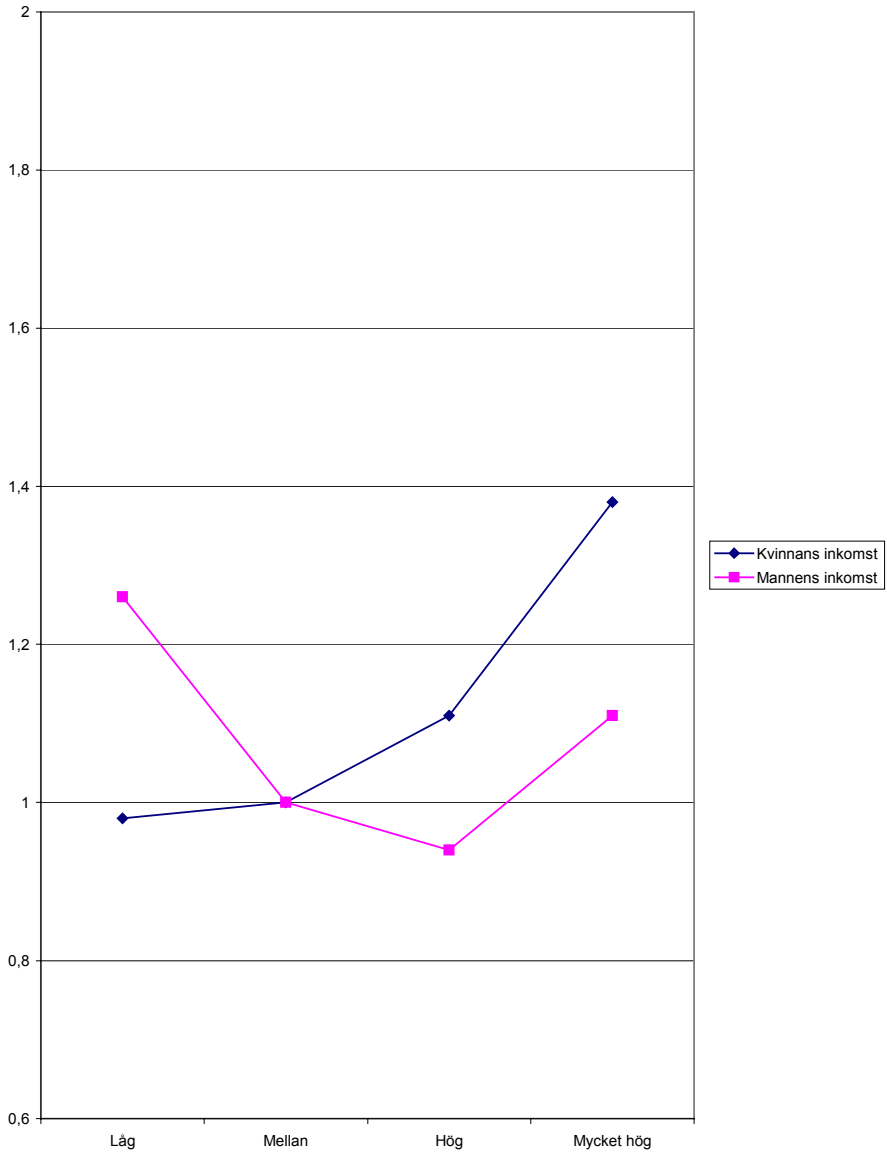
Som tidigare nämnts så skiljer sig ett eventuellt beslut om att skaffa ett tredje barn från det om att skaffa ett andra barn. Det är ovanligare med ett tredje barn och de föräldrar som skaffar ett sådant barn kan därför tänkas vara speciellt barninriktade. Det kan möjligen vara så att dessa föräldrar prioriterar barn framför förvärvsarbete. Å andra sidan kan det vara så att det är de föräldrar som verkligen har råd med fler barn som också skaffar ett tredje barn, det vill säga föräldrar som även satsar på förvärvsarbete och därmed har en hög inkomst. I Figur 8 (Tabell 1 i Appendix B) visas effekten av mäns och kvinnors arbetsinkomster på benägenheten att skaffa ett tredje barn. Effekten av mäns inkomst ger ett visst stöd för *båda* de ovan nämnda hypoteserna om vilka som skaffar ett tredje barn. Det är nämligen männen med de högsta och de med de lägsta inkomsterna som oftare än andra skaffar ett tredje barn. Man kan med andra ord tolka resultaten både som att män med hög inkomst har råd att skaffa fler barn och att män med låg inkomst har valt att prioritera fler barn. De män som hör till kategorin låg inkomst har troligen inte arbetat hela året eller åtminstone inte arbetat heltid. Om detta samband också hade funnits för kvinnor med låga inkomster hade en vanlig tolkning varit att dessa kvinnor valt att prioritera barn framför förvärvsarbete. Men för kvinnor finns inget sådant samband. Det är i stället entydigt så att kvinnor med en högre inkomst har en större benägenhet att skaffa ett tredje barn än vad kvinnor med lägre inkomster har. Den positiva effekten av kvinnans inkomst på tredjebarnsfruktsamheten är också starkare än vad den är för benägenheten att skaffa ett andra barn. Detta kan delvis ha att göra med att det ofta är längre födslointervall mellan ett andra och ett tredje barn än vad det är mellan det första och andra barnet. Kvinnor som får ett tredje barn kan därmed i mindre utsträckning använda snabbhetspremien i föräldraförsäkringen och är mer beroende av sin inkomst innan barnet föds. För kvinnor som får sitt andra barn

är det vanligare att utnyttja snabbhetspremien och få en ersättning under föräldraledigheten som är baserad på inkomsten innan det första barnets födelse.

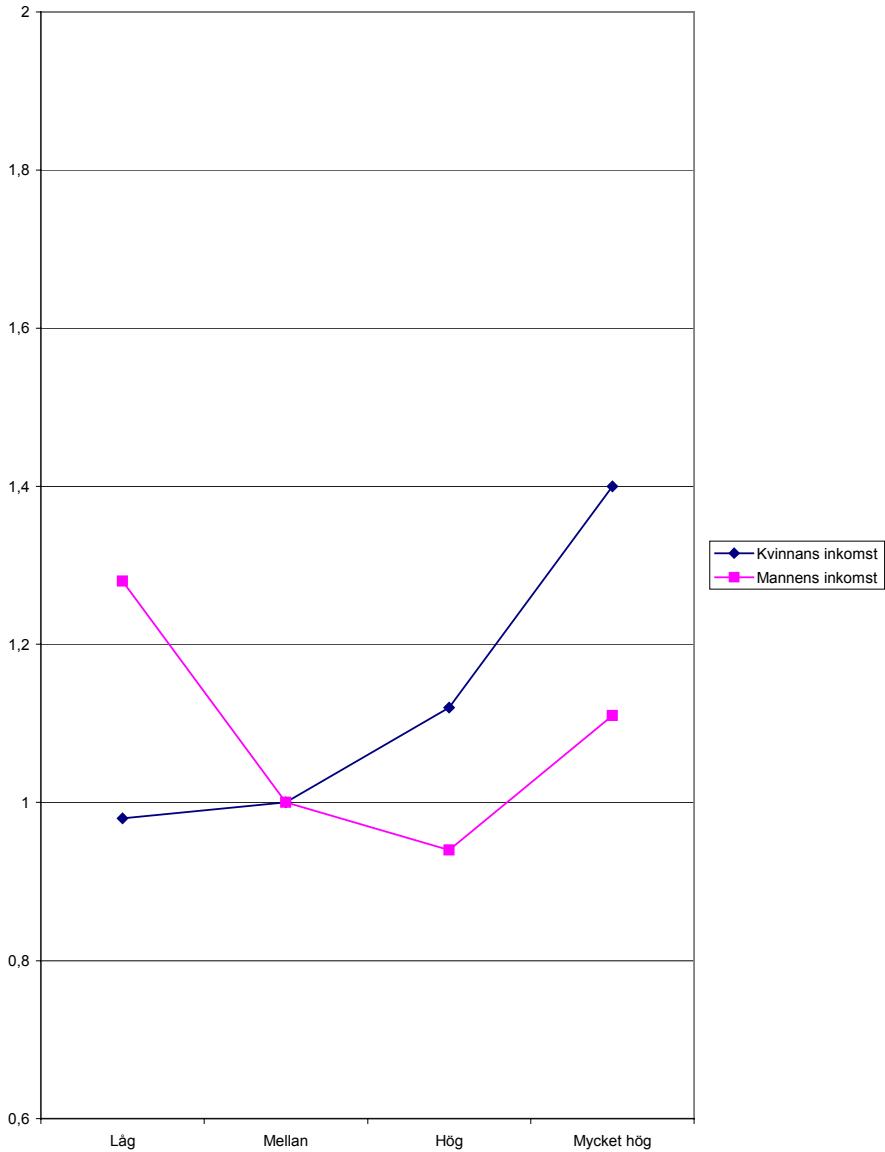
Det kan finnas flera förklaringar till det u-formade sambandet mellan mäns inkomst och benägenheten att skaffa ett tredje barn. Flera av dessa går utöver rent ekonomiska aspekter. En möjlig delförklaring kan ha att göra med selektion. Då en låg inkomst påverkar benägenheten att få ett första och ett andra barn negativt kan det tänkas att de män med låg inkomst som skaffat sig två barn utgör en speciell grupp av särskilt barnorienterade låginkomsttagarmän. Detta resonemang bygger dock på ett antagande om att den aktuella gruppen män varit låginkomsttagare under hela familjebildningscykeln, vilket inte alltid är helt realistiskt.

Liksom i analysen av andrabarnsfruktsamheten visar det sig att en undersökning av totalinkomstens (inkomst från förvärvsarbete samt transfereringar) effekt på tredjebarnsfödandet ger ett snarlikt resultat till det som bygger på enbart arbetsinkomsten (Figur 9, Tabell 2 i Appendix B).

Figur 8: Arbetsinkomstens påverkan på tredjebarnsfödslar
Standardiserat för kvinnans ålder, åldersskillnad i paret, andra barnets ålder, föräldrarnas studier och arbetslöshet, den andra förälderns arbetsinkomst samt kalenderår

Figur 9: Totalinkomstens påverkan på tredjebarnsfödslar
Standardiserat för kvinnans ålder, åldersskillnad i paret, andra barnets ålder, den andra förälderns totalinkomst samt kalenderår

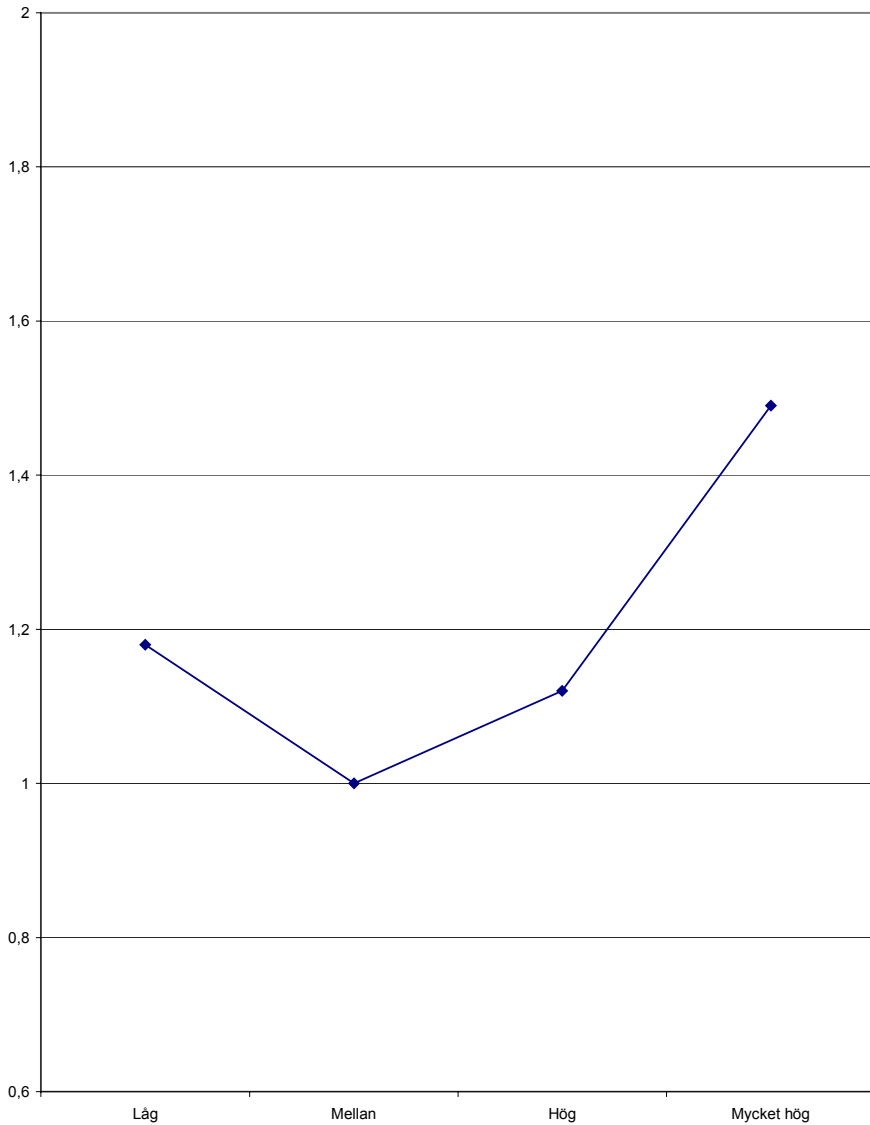

Samverkan mellan mannens och kvinnans inkomst

I Figur 10 (Tabell 3 i Appendix B) presenteras sambandet mellan föräldrarnas sammanlagda arbetsinkomst och deras benägenhet att skaffa ett tredje barn. Det är tydligt att även den sammanlagda effekten av parternas inkomster är uformad. Den större benägenheten för låginkomsttagare att få ett tredje barn vet vi hänger samman med mannens låga inkomst men inte med kvinnans. I den andra änden av inkomstfördelningen visar det sig att det positiva sambandet mellan en mycket hög inkomst och benägenheten att skaffa ett ytterligare barn är starkare för tredjebarnsfödslar än vad det är för andrabarnsfödslar. Ett par med en mycket hög inkomst har 50 procent större benägenhet att skaffa ett tredje barn än vad en familj med en mellaninkomst har.

Figur 10: Påverkan på tredjebarnsfödslar av föräldrarnas sammanlagda arbetsinkomst

Standardiserat för kvinnans ålder, åldersskillnad i paret, andra barnets ålder, studier och arbetslöshet, kvinnans andel av den sammanlagda arbetsinkomsten samt kalenderår

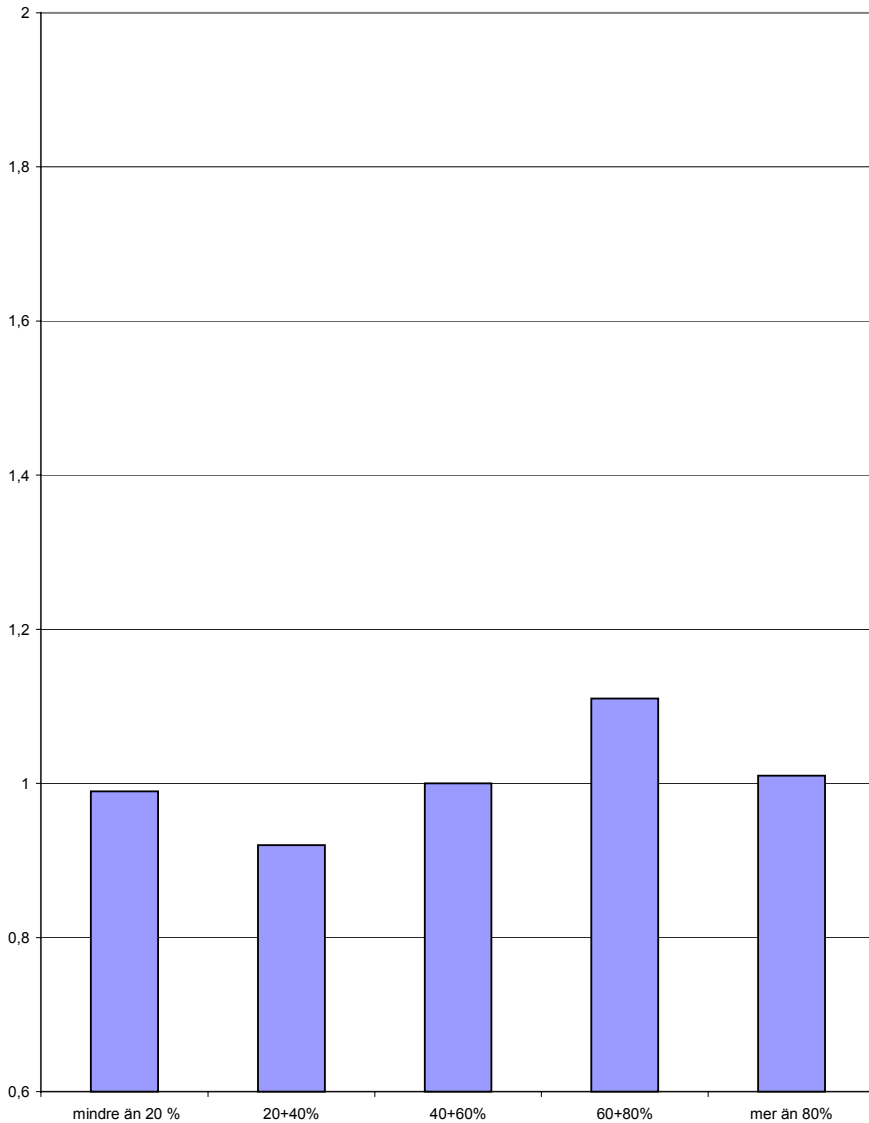
I Figur 11 (Tabell 3 i Appendix B) demonstreras effekten av kvinnans *andel* av parets sammanlagda arbetsinkomst på benägenheten att skaffa ett tredje barn. Vi vill påminna om att vi i denna modell kontrollerar för nivån på den sammanlagda inkomsten. De två extremgrupperna där antingen mannen eller kvinnan intjänar mer än 80 procent av den sammanlagda inkomsten uppvisar i stort sett samma fruktsamhetsnivå. För mellankategorierna finns däremot en klart positiv effekt på tredjebarnsfödandet av att kvinnan bidrar med en större andel av den gemensamma arbetsinkomsten. Med andra ord är det positivt för tredjebarnsfruktsamheten om kvinnan tjänar mer än vad mannen gör.

För att vidare analysera hur effekten av inkomstfördelningen mellan föräldrarna ser ut så redovisar vi tredjebarnsfruktsamheten för varje kombination av kvinnans *andel* av arbetsinkomsten och *nivån* på den sammanlagda inkomsten. I Figur 12 (Tabell 4 i Appendix B) visas att den generella positiva effekten av att kvinnan bidrar med en allt större andel av parets sammanlagda arbetsinkomst gäller för samtliga inkomst kategorier.

Att benägenheten att skaffa ett tredje barn är högre för familjer där kvinnan tjänar mer än vad mannen gör är inte ett förväntat resultat. Detta utgör motsatsen till den vanliga föreställningen att det är par där mannen tjänar mer än kvinnan som är mest benägna att skaffa fler än två barn.

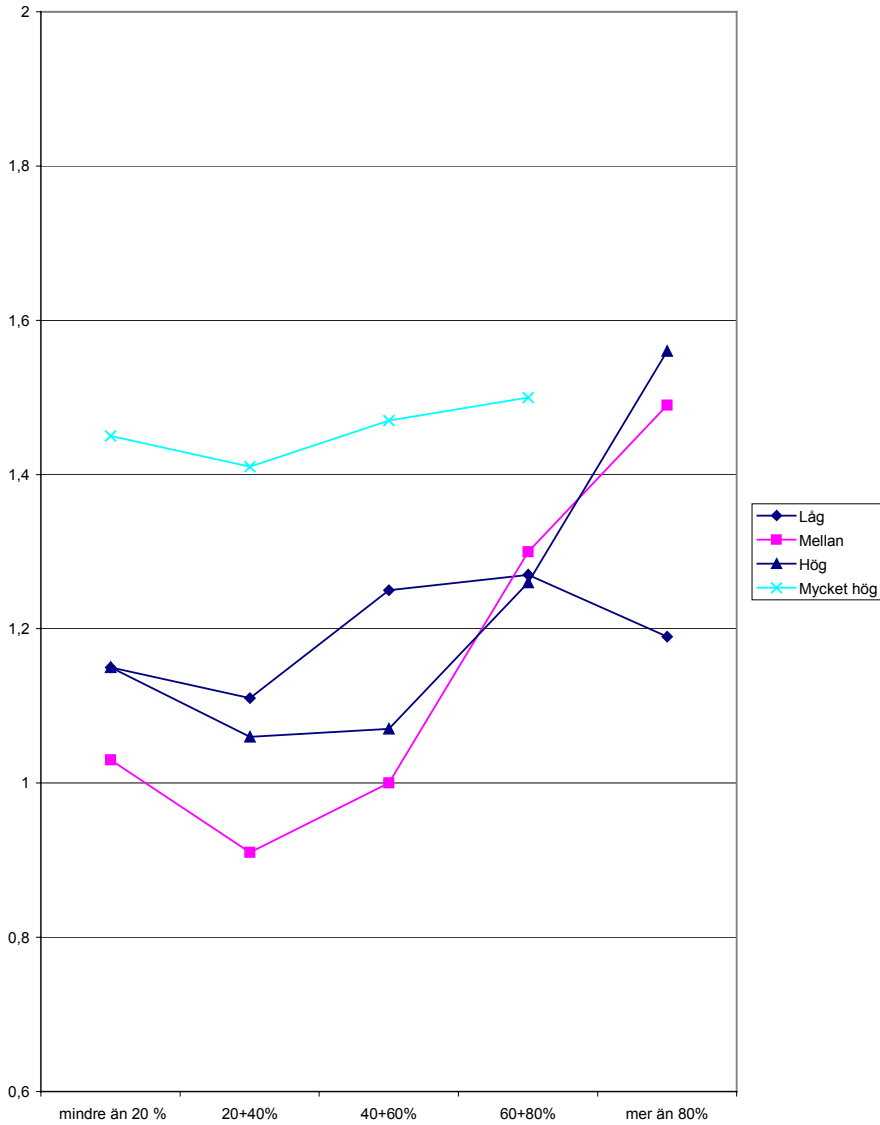

Figur 11: Påverkan av kvinnans andel av den sammanlagda arbetsinkomsten på tredjebarnsfödslar
Standardiserat för kvinnans ålder, ålderskillnad i paret, andra barnets ålder, studier och arbetslöshet, nivå på sammanlagd arbetsinkomst samt kalenderår

Figur 12: Påverkan på tredjebarnsfödslar av kvinnans andel av arbetsinkomsten för olika inkomstgrupper

Standardiserat för kvinnans ålder, åldersskillnad i paret, andra barnets ålder, föräldrarnas studier och arbetslöshet samt kalenderår

Skillnader mellan tidsperioder

I Figur 13 (Tabell 5 i Appendix B) redovisas hur sambandet mellan kvinnans arbetsinkomst och ett pars benägenhet att skaffa ett tredje barn har förändrats över tiden. Det är tydligt att kvinnor med höga inkomster har haft en större benägenhet att skaffa ett tredje barn under hela den studerade tidsperioden och att effekten av kvinnans arbetsinkomst varit ganska stabil. Fruktsamhetsuppgången under 1980-talet och den påföljande nedgången under 1990-talet är lika uttalad för samtliga inkomstkategorier kvinnor.

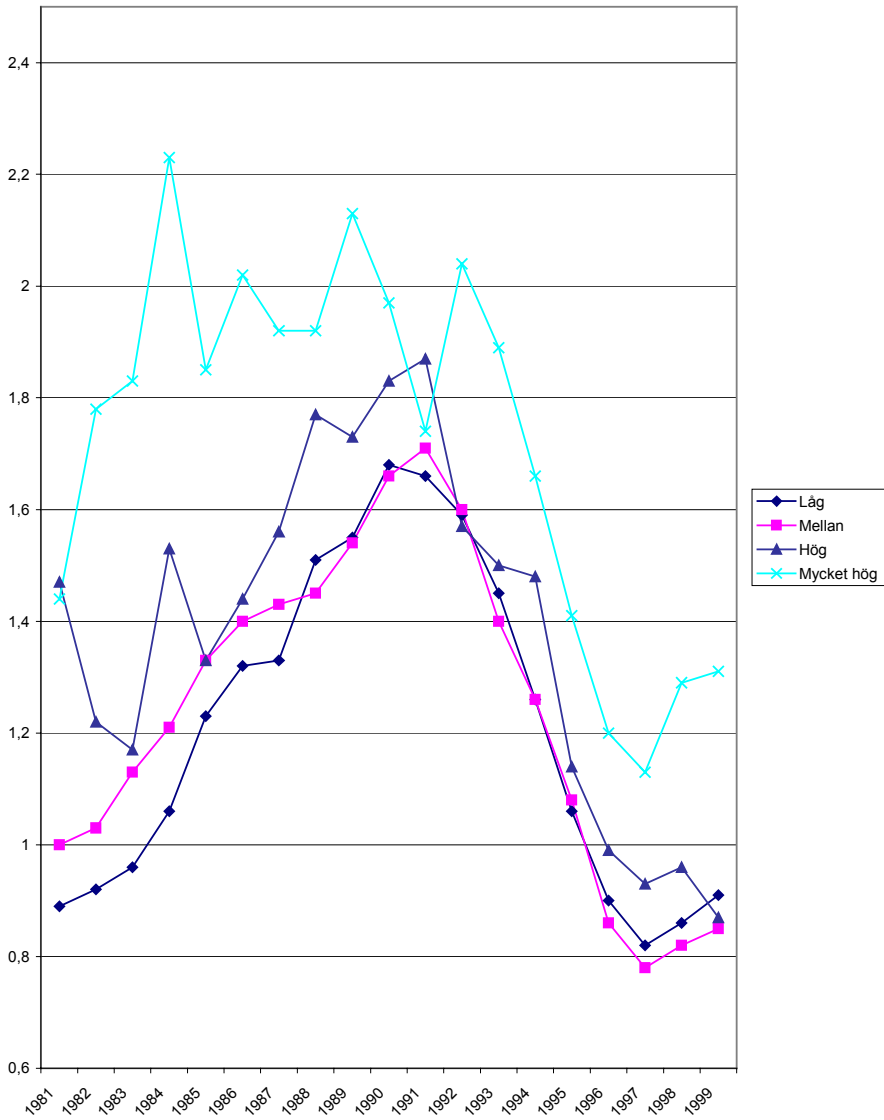
Den motsvarande effekten av mannens arbetsinkomst på ett pars tredje barns fruktsamhet under 1981–1999 redovisas i Figur 14 (Tabell 5 i Appendix B). Figuren demonstrerar bland annat att par där mannen hade en låg arbetsinkomst uppvisade en särskilt förhöjd benägenhet att skaffa ett tredje barn under den så kallade baby-boomen under slutet av 1980-talet och fram till början av 1990-talet. Skillnaderna i fruktsamhet mellan par där mannen har en låg arbetsinkomst och övriga par har sedan dess minskat.

Att vara låginkomsttagare och ha en mindre stabil anknytning till arbetsmarknaden kan möjligtvis tolkas i ett ljusare perspektiv under slutet av 1980-talet och början av 1990-talet än senare under 1990-talet då bland annat inkomstskillnaderna ökade och flera ersättningsnivåer reducerades.

Observera att skalan i Figur 13–14 avviker från skalan i övriga figurer. Variationen i relativa risker kräver här en presentation där riskerna kan variera från ett värde på 0.6 till ett värde på 2.5.

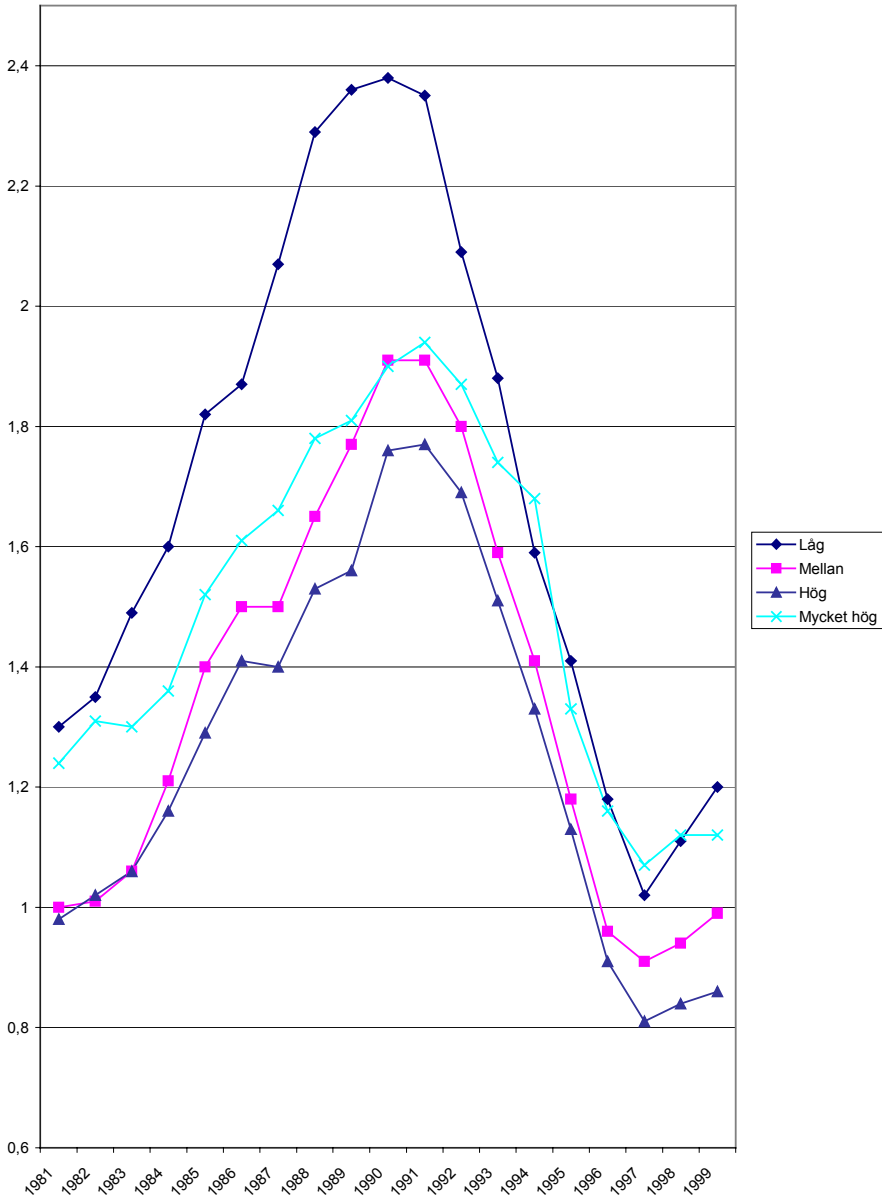
**Figur 13: Påverkan av kvinnans arbetsinkomst på
tredjebarnsfödslar under 1981-1999**

Standardiserat för kvinnans ålder, åldersskillnad i paret, andra barnets ålder, mannens arbetsinkomst samt föräldrarnas studier och arbetslöshet

Figur 14: Påverkan av mannens arbetsinkomst på tredjebarnsfödslar under 1981-1999

Standardiserat för kvinnans ålder, ålderskillnad i paret, andra barnets ålder, kvinnans arbetsinkomst samt föräldrarnas studier och arbetslöshet

Diskussion

Ett eventuellt val mellan att skaffa ett andra – och ett tredje – barn eller inte påverkas av ett flertal faktorer. I denna studie har sambandet mellan ett antal demografiska och ekonomiska variabler och benägenheten för ett föräldrapar att skaffa ytterligare ett barn undersökts. Vi har fokuserat på effekterna av föräldrarnas inkomst på deras fortsatta barnafödande. Det kan här vara på sin plats att återigen understryka att de redovisade effekterna av inkomst är de effekter som gäller när vi kontrollerar för övriga variabler i våra modeller. En viktig sådan variabel är ålder eftersom ålder och inkomst till stor del samvarierar – och båda har stark effekt på fruktsamheten. En redovisad effekt av inkomst skall därför tolkas som den effekt som gäller när föräldraparen i övrigt har jämförbara egenskaper (samma åldrar, etc.). Därtill kan det vara så att inkomst korrelerar med andra faktorer som inte kunnat tas hänsyn till (till exempel attityder, familjens boendestandard, m.m.) och därför även beskriver effekten av sådana utelämnade variabler.

När man tolkar samband mellan inkomster och ett fortsatt barnafödande bör man även ha i åtanke att inkomsten inte är opåverkbar av föräldrarna själva utan att de till exempel kan öka eller minska sin inkomst genom att gå upp eller ner i arbetstid. Sådana förändringar i inkomster kan även hänga samman med förestående planer om att snart skaffa ett ytterligare barn. Till exempel kan det i många fall vara så att ett par som förutser att de snart skall skaffa ett barn ökar sitt förvärvsarbete under tiden fram till nedkomsten så att kassan då är välfylld och ersättningen från föräldraförsäkringen kanske kan höjas en bit. Sådana överväganden kan möjligen spela en större roll för kvinnor som skaffar sitt tredje barn då tredje barnsfödandet ofta sker efter ett födslointervall som är så långt att den så kallade snabbhetspremien inte längre kan utnyttjas. Man måste därför vara försiktig med att tolka en viss effekt av inkomst på fruktsamheten i rent kausala termer. Ett givet samband mellan inkomst och barnafödande visar att benägenheten att skaffa barn är större för personer i vissa inkomst kategorier än vad den är för andra föräldragrupper men inte nödvändigtvis att det är inkomsten som *bestämmer* barnafödandet. Med dessa försiktighetsmått i åtanke kan vi nu summera våra resultat.

Huvudresultatet av denna studie är att såväl kvinnor som män med en högre inkomst har en större benägenhet att skaffa ett andra barn än vad kvinnor och män med en lägre inkomst har. Vidare har kvinnor med en högre inkomst också en större benägenhet att skaffa ett tredje barn än vad kvinnor med lägre inkomster har. De positiva inkomsteffekterna är svagare än de effekter som tidigare studier funnit för benägenheten att skaffa ett *första* barn. Vidare är

effekterna av mannens och kvinnans inkomster på ett pars benägenhet att skaffa ett andra barn mycket likartade. För tredjebarnsfruktsamheten finner vi däremot att effekten av mäns inkomster delvis avviker från den positiva effekt vi här redgjort för. Det är både männen med de lägsta och de med de högsta inkomsterna som har en förhöjd benägenhet att skaffa ett tredje barn.

Den översta inkomst kategorin i denna undersökning sammanfaller med den så kallade brytpunkten i föräldraförsäkringen. I samband med föräldraledighet blir föräldrar ersatta för inkomstbortfall upp till denna nivå. Man skulle därmed kunna tänka sig att föräldrar med inkomster över denna nivå har andra incitament för barnafödandet än vad "normalinkomsttagare" har. Möjligtvis skulle det större inkomstbortfallet vid föräldraledighet, särskilt för kvinnor, kunna leda till ett hämmat fortsatt barnafödande. Denna studie visar dock inte några stöd för sådana tankegångar då de kvinnor som har en så pass hög inkomst också är de som har störst benägenhet att skaffa ytterligare barn. Det bör dock påpekas att anställda inom vissa sektorer blir kompenserade även över brytpunkten av sina arbetsgivare. Det främsta exemplet gäller anställda inom statlig sektor.

Det är dyrt att ha barn och vår undersökning visar att inkomsten är en viktig faktor för svenska föräldrars benägenhet att skaffa ytterligare ett barn. Ett av målen med den svenska familjepolitikens stöd till barnfamiljer är att sådana effekter inte ska bli alltför uttalade. Det är dock tydligt att det stöd som ges till svenska barnfamiljer inte gör den egna förvärvsinkomsten oviktig utan att föräldrarna också måste ta hänsyn till sin egen ekonomiska kapacitet i sina barnplaner. Mäns och kvinnors inkomst verkar dessutom ha ökat i betydelse på senare tid. Det kan ses som oroande att den egna ekonomin under 1990-talet kommit att spela en större roll för ettbarnsfamiljernas benägenhet att skaffa ett andra barn än vad den gjorde under 1980-talet. Skillnaderna i andrabarnsfruktsamhet har under denna period ökat något mellan olika inkomstgrupper. Detta gäller både män och kvinnors inkomster. Under samma period rådde ekonomisk instabilitet i Sverige och flera av stöden till barnfamiljer försämrades.

Ett annat viktigt resultat är att effekten av mammans och pappans inkomst gäller oberoende av varandra. Det är inte kvinnans *eller* mannens inkomster som är viktiga, utan bådas. Föräldrarnas sammanlagda inkomst är naturligtvis också viktig för barnafödandet, men bara i den mån att den utgör summan av de båda individuella inkomsterna.

Ett sådant resultat kan tänkas reflektera en situation som är specifik för Sverige (och möjligen övriga nordiska länder) men som kanske inte gäller generellt. I Sverige beskattas individuella inkomster separat och ersättningar vid

till exempel arbetslöshet, sjukdom och handikapp baseras på den egna arbetsinkomsten. Även pensioner baseras på de individuella inkomsterna medan socialbidrag och förmögenhetsbeskattning utgör två undantag som i stället baseras på familjens samlade resurser. Föräldrapenningens ersättningssystem bygger också på den individuella inkomsten och kan tänkas vara en bidragande orsak till att de individuella inkomsterna av såväl män som kvinnor påverkar benägenheten till ett fortsatt barnafödande. Även om hälften av föräldrapenningdagarna är tilldelade pappan och hälften tilldelade mamman är det enkelt att överlåta dagar och föräldrarna kan till stor del själva styra vem som tar ut föräldraledigheten. I praktiken är det oftast kvinnan som tar ut merparten föräldrapenningdagarna vilket gör hennes arbetsinkomst viktig. Trots att kvinnor i allmänhet använder större delen av föräldrapenningdagarna så finner vi att pappans inkomst också är viktig för det fortsatta barnafödandet.

En ytterligare slutsats är att det i Sverige inte finns något stöd för idén att det är familjer där mannen tjänar mer än kvinnan är mest benägna att skaffa fler barn. En familj med en förvärvsarbetande pappa och en mamma som är hemarbetande eller har en låg inkomst på grund av att hon inte arbetar heltid är inte den typ av familj som har störst benägenhet att skaffa ett ytterligare barn. Bland höginkomsttagare är visserligen benägenheten att skaffa ett andra barn något lägre om kvinnan tjänar mer än mannen, men bland övriga inkomstgrupper finns ingen påverkan på andrabarnsbenägenheten av vem som tjänar mest i paret – och hela tiden gäller att det är en positiv effekt av såväl mannens som kvinnans inkomst. Gällande det tredje barnet visar det sig att det är de par där kvinnan tjänar mer än vad mannen gör som har högst benägenhet att skaffa ett sådant barn. Detta resultat är inte helt väntat men kan möjligen tyda på att tvåbarnsnormen är svagare för familjer som inte följer det vanliga mönstret av att mannen tjänar mer än kvinnan.

Att män med låg inkomst har en högre benägenhet att skaffa ett tredje barn kan ha flera möjliga förklaringar, och de antyder att det inte enbart är de ekonomiska resurserna som är viktiga för benägenheten att skaffa ett ytterligare barn. En möjlig tolkning är att tvåbarnspappor med låga inkomster (svag anknytning till arbetsmarknaden) har mer tid att dela ansvaret för barnen än vad män som har en hög inkomst och som arbetar mycket har. En annan möjlig förklaring är att män med en låg inkomst som redan har fått två barn utgör en selekterad grupp av speciellt barnorienterade låginkomsttagarmän. Sett från kvinnans synvinkel kan man se det som att kvinnor som upplever att de inte pressas in i ett alltför traditionellt familjemönster kanske är mer benägna att skaffa ett tredje barn än vad andra kvinnor är. För att få ytterligare

kunskap om hur föräldrar resonerar och prioriterar angående beslut om att skaffa fler barn behövs djupare analyser av kvalitativt slag.

Denna studie visar att Sveriges familjepolitik har lyckats väl med att motverka ett val *mellan* karriär och familj. I stället är det i allmänhet de kvinnor och män som har de högsta inkomsterna och som därmed är väl etablerade på arbetsmarknaden som också har den största benägenheten att skaffa fler barn. Å andra sidan kan man se det som att familjepolitiken främst har lyckats för höginkomsttagarna då de har större möjligheter att skaffa barn än vad andra grupper har. Detta kan innebära nya utmaningar för framtidens familjepolitik.

Litteratur

- Andersson, G. 1999. Childbearing trends in Sweden, 1961(71)-1997. *European Journal of Population* 15:1-24.
- Andersson, G. 2000. The impact of labour-force participation on childbearing behaviour: Pro-cyclical fertility in Sweden during the 1980s and 1990s. *European Journal of Population* 16:293-333.
- Andersson, G. 2001. Childbearing patterns of foreign-born women in Sweden. *MPIDR Working paper* WP 2001-011. Max Planck Institute for Demographic Research, Rostock.
- Bernhardt, E., och F. Goldscheider. 2001. Men, resources, and family living: The determinants of union and parental status in the United States and Sweden. *Journal of Marriage and the Family* 63:793-803.
- Blossfeld, H.-P., och G. Rohwer. 1995. *Techniques of Event History Analysis Modeling. New Approaches to Causal Analysis*. Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Corman, D. 2001. *Success at Work and in Family Life: Studies in Selected Western Fertility and Family Dynamics*. Demography Unit Dissertation Series 4, Stockholm University.
- Ds 2001:57. 2001. *Barnafödande i fokus: Från befolkningspolitik till ett barnvänligt samhälle*. Socialdepartementet.
- Duvander, A., och S. Olsson. 2001. *När har vi råd att skaffa barn?* RFV analyserar 2001:8. Riksförsäkringsverket.
- Hoem, B. 1996. The social meaning of education for third-birth fertility: A methodological note on the need to sometimes respecify an intermediate variable. *Yearbook of Population Research in Finland* 33:333-339.
- Hoem, B. 1998. *Barnafödande och sysselsättning. Upp- och nedgången i fruktsamheten 1985–1997*. Demografiska rapporter 1998:1, SCB.
- Hoem, J. 1993. Public policy as the fuel of fertility: Effects of a policy reform on the pace of childbearing in Sweden in the 1980s. *Acta Sociologica* 36:19-31.

Hoem, J., Prskawetz, A., och G. Neyer. 2001. Autonomy or conservative adjustment? The effect of public policies and educational attainment on third births in Austria, 1975-96. *Population Studies* 55:249-261.

Olah, L. Sz. 2001. *Gendering family dynamics: The case of Sweden and Hungary*. Demography Unit Dissertation Series 3, Stockholm University.

Persson, L. 2001. *Arbetsmarknadsstatus och fruktsamhet. Påverkar anknytningen till arbetsmarknaden kvinnors och mäns barnafödande?* Demografiska rapporter 2001:2, SCB.

SCB (Statistiska centralbyrån). 2002. *Hur många barn får jag när jag blir stor? Barnafödande ur ett livsperspektiv*. Demografiska rapporter 2002:5.

Socialförsäkringsboken. 1999. Riksförsäkringsverket.

Söderström, L., Björklund, A., Edebalk P. G., och A. Kruse. 1999. *Från dagis till servicehus. Valfärdspolitik i livets olika skeden*. Valfärdspolitiska rådets rapport. SNS Förlag.

APPENDIX A

Exponering för risk att skaffa ett andra och ett tredje barn

Månader under risk för att skaffa ett andra och ett tredje barn. Frekvenser i procent för varje variabel

<i>Variabel</i>	<i>Ettbarnsföräldrar</i>	<i>Tvåbarnsföräldrar</i>
<i>Yngsta barnets ålder</i>		
0 år	28.2	14.5
1 år	13.8	7.2
1,5 år	12.0	6.9
2 år	9.3	6.5
2,5 år	7.0	6.2
3 år	9.3	11.4
4 år	5.8	10.2
5 år	4.1	9.1
6–7 år	5.9	15.6
8–9 år	4.5	12.6
<i>Kvinnans aktuella ålder</i>		
19–21	4.1	0.2
22–24	13.9	2.8
25–27	22.3	9.8
28–30	23.1	18.8
31–33	17.1	24.4
34–36	10.7	22.9
37–39	5.8	14.5
40–42	2.9	6.6

<i>Variabel</i>	<i>Ettbarnsföräldrar</i>	<i>Tvåbarnsföräldrar</i>
<i>Åldersskillnad i paret</i>		
Kvinnan mer än 6 år äldre	0.7	0.3
Kvinnan 3–6 år äldre	3.1	2.2
Kvinnan 1–3 år äldre	7.1	6.2
Mindre än 1 års skillnad	20.2	20.9
Mannen 1–3 år äldre	26.4	29.7
Mannen 3–6 år äldre	25.3	26.9
Mannen mer än 6 år äldre	17.1	13.7
<i>Kalenderår</i>		
1981	5.7	4.9
1982	5.6	5.1
1983	5.5	5.3
1984	5.4	5.3
1985	5.3	5.3
1986	5.3	5.3
1987	5.4	5.3
1988	5.4	5.2
1989	5.4	5.2
1990	5.5	5.2
1991	5.5	5.2
1992	5.5	5.3
1993	5.3	5.3
1994	5.2	5.4
1995	5.0	5.4
1996	4.9	5.4
1997	4.8	5.4
1998	4.7	5.3
1999	4.6	5.2

<i>Variabel</i>	<i>Ettbarnsföräldrar</i>	<i>Tvåbarnsföräldrar</i>
Kvinnan student under året	4.8	4.0
Mannen student under året	3.9	2.4
Kvinnan arbetslös under året	15.6	10.9
Mannen arbetslös under året	11.0	7.3
<i>Kvinnans arbetsinkomst</i>		
Låg	52.1	59.2
Mellan	41.1	34.4
Hög	5.4	5.1
Mycket hög	1.4	1.3
<i>Mannens arbetsinkomst</i>		
Låg	17.0	11.2
Mellan	42.5	36.0
Hög	28.7	35.1
Mycket hög	11.7	17.8
<i>Kvinnans totalinkomst</i>		
Låg	47.6	55.7
Mellan	45.4	37.7
Hög	5.6	5.2
Mycket hög	1.4	1.4
<i>Mannens totalinkomst</i>		
Låg	12.4	8.1
Mellan	46.1	38.0
Hög	29.7	36.0
Mycket hög	11.8	17.9
<i>Parets sammanlagda arbetsinkomst</i>		
Låg	26.5	23.3
Mellan	57.0	55.8
Hög	13.0	16.1
Mycket hög	3.5	4.8

<i>Variabel</i>	<i>Ettbarnsföräldrar</i>	<i>Tvåbarnsföräldrar</i>
<i>Kvinnans andel av sammanlagd arbetsinkomst</i>		
Mindre än 20 %	10.2	15.8
20–40 %	41.7	50.0
40–60 %	38.9	28.5
60–80 %	5.1	3.1
Mer än 80 %	4.2	2.6

APPENDIX B

Tabeller med fullständiga resultat

Tabell 1 Modeller som underlag för Figur 1 och 8.
Effekter av arbetsinkomst m.m. på fortsatt barnafödande

<i>Variabel</i>	<i>Relativ risk att skaffa ett andra barn</i>	<i>Relativ risk att skaffa ett tredje barn</i>
<i>Kvinnans arbetsinkomst</i>		
Låg	0.96	0.98
Mellan	1	1
Hög	1.03	1.11
Mycket hög	1.09	1.38
<i>Mannens arbetsinkomst</i>		
Låg	0.96	1.26
Mellan	1	1
Hög	1.06	0.94
Mycket hög	1.20	1.11
<i>Kalenderår</i>		
1981	1	1
1982	1.05	1.03
1983	1.08	1.07
1984	1.17	1.19
1985	1.26	1.36
1986	1.35	1.45
1987	1.43	1.47
1988	1.54	1.61
1989	1.57	1.66
1990	1.64	1.80
1991	1.64	1.80
1992	1.66	1.71
1993	1.58	1.53
1994	1.57	1.36

<i>Variabel</i>	<i>Relativ risk att skaffa ett andra barn</i>	<i>Relativ risk att skaffa ett tredje barn</i>
1995	1.46	1.15
1996	1.35	0.95
1997	1.29	0.86
1998	1.31	0.90
1999	1.31	0.93
<i>Kvinnans ålder</i>		
19–21	1.01	2.76
22–24	1.05	1.88
25–27	1.06	1.31
28–30	1	1
31–33	0.88	0.76
34–36	0.65	0.54
37–39	0.4	0.30
40–42	0.18	0.13
<i>Åldersskillnad i paret</i>		
Kvinnan 6+ år äldre	1.19	1.73
Kvinnan 3–6 år äldre	1.09	1.42
Kvinnan 1–3 år äldre	1.02	1.16
Mindre än 1 års skillnad	1	1
Mannen 1–3 år äldre	0.97	0.90
Mannen 3–6 år äldre	0.92	0.87
Mannen 6+ år äldre	0.79	0.84

<i>Variabel</i>	<i>Relativ risk att skaffa ett andra barn</i>	<i>Relativ risk att skaffa ett tredje barn</i>
<i>Yngsta barnets ålder</i>		
0 år	0.00	0.00
1 år	0.18	0.28
1,5 år	0.64	0.79
2 år	1	1
2,5 år	0.99	0.92
3 år	1.01	1.01
4 år	0.8	1.08
5 år	0.57	0.99
6–7 år	0.35	0.74
8–9 år	0.18	0.45
Kvinnan student	0.67	0.70
Kvinnan ej student	1	1
Mannen student	1.02	1.05
Mannen ej student	1	1
Kvinnan arbetslös	0.93	1.01
Kvinnan ej arbetslös	1	1
Mannen arbetslös	0.92	0.92
Mannen ej arbetslös	1	1

**Tabell 2   Modeller som underlag för Figur 2 och 9.
Effekter av totalinkomst m.m. på fortsatt barnafödande**

<i>Variabel</i>	<i>Relativ risk att skaffa ett andra barn</i>	<i>Relativ risk att skaffa ett tredje barn</i>
<i>Kvinnans totalinkomst</i>		
Låg	0.95	0.98
Mellan	1	1
Hög	1.05	1.12
Mycket hög	1.12	1.40
<i>Mannens totalinkomst</i>		
Låg	0.96	1.28
Mellan	1	1
Hög	1.07	0.94
Mycket hög	1.22	1.11
<i>Kalenderår</i>		
1981	1	1
1982	1.04	1.02
1983	1.07	1.07
1984	1.15	1.18
1985	1.23	1.35
1986	1.32	1.44
1987	1.39	1.45
1988	1.50	1.59
1989	1.53	1.65
1990	1.60	1.78
1991	1.60	1.78
1992	1.60	1.69
1993	1.50	1.52
1994	1.48	1.35
1995	1.37	1.14
1996	1.27	0.94
1997	1.21	0.85
1998	1.21	0.88
1999	1.20	0.90

<i>Variabel</i>	<i>Relativ risk att skaffa ett andra barn</i>	<i>Relativ risk att skaffa ett tredje barn</i>
<i>Kvinnans ålder</i>		
19–21	0.98	2.83
22–24	1.03	1.90
25–27	1.04	1.31
28–30	1	1
31–33	0.89	0.76
34–36	0.66	0.55
37–39	0.41	0.31
40–42	0.19	0.13
<i>Åldersskillnad i paret</i>		
Kvinnan 6+ år äldre	1.20	1.75
Kvinnan 3–6 år äldre	1.09	1.43
Kvinnan 1–3 år äldre	1.01	1.16
Mindre än 1 års skillnad	1	1
Mannen 1–3 år äldre	0.97	0.90
Mannen 3–6 år äldre	0.92	0.87
Mannen 6+ år äldre	0.79	0.84
<i>Yngsta barnets ålder</i>		
0 år	0	0
1 år	0.18	0.28
1,5 år	0.65	0.80
2 år	1	1
2,5 år	0.98	0.92
3 år	1.00	1.01
4 år	0.79	1.07
5 år	0.56	0.98
6–7 år	0.34	0.73
8–9 år	0.18	0.44

Tabell 3 Modeller som underlag för Figur 3–4 och Figur 10–11.
Effekter av parets sammanlagda arbetsinkomst m.m. på fortsatt barnafödande

<i>Variabel</i>	<i>Relativ risk att skaffa ett andra barn</i>	<i>Relativ risk att skaffa ett tredje barn</i>
<i>Parets sammanlagda arbetsinkomst</i>		
Låg	0.93	1.18
Mellan	1	1
Hög	1.12	1.12
Mycket hög	1.29	1.49
<i>Kvinnans andel av arbetsinkomsten</i>		
mindre än 20 %	0.96	0.99
20–40 %	1.02	0.92
40–60 %	1	1
60–80 %	1.01	1.11
mer än 80 %	0.95	1.01
<i>Kalenderår</i>		
1981	1	1
1982	1.04	1.03
1983	1.08	1.08
1984	1.16	1.21
1985	1.25	1.38
1986	1.33	1.48
1987	1.41	1.52
1988	1.53	1.66
1989	1.56	1.73
1990	1.64	1.87
1991	1.63	1.88
1992	1.64	1.78
1993	1.57	1.59
1994	1.57	1.41
1995	1.46	1.19

<i>Variabel</i>	<i>Relativ risk att skaffa ett andra barn</i>	<i>Relativ risk att skaffa ett tredje barn</i>
1996	1.34	0.98
1997	1.29	0.89
1998	1.31	0.93
1999	1.31	0.96
<i>Kvinnans ålder</i>		
19–21	1.01	2.64
22–24	1.05	1.84
25–27	1.05	1.29
28–30	1	1
31–33	0.88	0.76
34–36	0.65	0.55
37–39	0.40	0.30
40–42	0.18	0.13
<i>Åldersskillnad i paret</i>		
Kvinnan 6+ år äldre	1.19	1.71
Kvinnan 3–6 år äldre	1.09	1.42
Kvinnan 1–3 år äldre	1.01	1.16
Mindre än 1 års skillnad	1	1
Mannen 1–3 år äldre	0.97	0.90
Mannen 3–6 år äldre	0.92	0.87
Mannen 6+ år äldre	0.80	0.84
<i>Yngsta barnets ålder</i>		
0 år	0	0
1 år	0.18	0.28
1,5 år	0.64	0.80
2 år	1	1
2,5 år	0.99	0.92
3 år	1.02	1.01
4 år	0.80	1.07
5 år	0.57	0.98
6–7 år	0.35	0.74
8–9 år	0.18	0.45

När har vi råd med fler barn?

<i>Variabel</i>	<i>Relativ risk att skaffa ett andra barn</i>	<i>Relativ risk att skaffa ett tredje barn</i>
Kvinnan student	0.68	0.68
Kvinnan ej student	1	1
Mannen student	1.02	1.06
Mannen ej student	1	1
Kvinnan arbetslös	0.94	0.99
Kvinnan ej arbetslös	1	1
Mannen arbetslös	0.92	0.94
Mannen ej arbetslös	1	1

Tabell 4 Underlag till Figur 5 och 12.
Effekter av parets sammanlagda arbetsinkomst i interaktion med kvinnans andel av arbetsinkomsten på fortsatt barnafödande, standardiserat för kalenderår, kvinnans ålder, åldersskillnad i paret samt yngsta barnets ålder

<i>Variabel</i>	<i>Relativ risk att skaffa ett andra barn</i>	<i>Relativ risk att skaffa ett tredje barn</i>
<i>Parets sammanlagda arbetsinkomst*kvinnans andel av arbetsinkomsten</i>		
Låg inkomst * kvinnan mindre än 20 %	0.86	1.15
Låg inkomst * kvinnan 20–40 %	0.94	1.11
Låg inkomst * kvinnan 40–60 %	0.98	1.25
Låg inkomst * kvinnan 60–80 %	0.96	1.27
Låg inkomst * kvinnan mer än 80 %	0.89	1.19
Mellan inkomst * kvinnan mindre än 20 %	0.99	1.03
Mellan inkomst * kvinnan 20–40 %	1.02	0.91
Mellan inkomst * kvinnan 40–60 %	1	1
Mellan inkomst * kvinnan 60–80 %	1.00	1.30
Mellan inkomst * kvinnan mer än 80 %	0.92	1.49
Hög inkomst * kvinnan mindre än 20 %	1.22	1.15
Hög inkomst * kvinnan 20–40 %	1.15	1.06
Hög inkomst * kvinnan 40–60 %	1.09	1.07
Hög inkomst * kvinnan 60–80 %	1.06	1.26
Hög inkomst * kvinnan mer än 80 %	0.78	1.56
Mycket hög inkomst * kvinnan mindre än 20 %	1.32	1.45
Mycket hög inkomst * kvinnan 20–40 %	1.31	1.41
Mycket hög inkomst * kvinnan 40–60 %	1.30	1.47
Mycket hög inkomst * kvinnan 60–80 %	1.09	1.50
Mycket hög inkomst * kvinnan mer än 80 %	0.64	0.61

<i>Variabel</i>	<i>Relativ risk att skaffa ett andra barn</i>	<i>Relativ risk att skaffa ett tredje barn</i>
Kvinnan ej student*Mannen ej student	1	1
Kvinnan ej student*Mannen student	1.02	1.06
Kvinnan student*Mannen ej student	0.69	0.67
Kvinnans student*Mannen student	0.64	0.73
Kvinnan ej arbetslös*Mannen ej arbetslös	1	1
Kvinnan ej arbetslös*Mannen arbetslös	0.91	0.94
Kvinnan arbetslös*Mannen ej arbetslös	0.94	0.99
Kvinnan arbetslös*Mannen arbetslös	0.85	0.91

Tabell 5 Underlag till Figur 6–7 och 13–14.
Effekter av kvinnans och mannens arbetsinkomst i interaktion med kalenderår, standardiserat för den andra förälderns arbetsinkomst, kvinnans ålder, åldersskillnad i paret, yngsta barnets ålder samt föräldrarnas studier och arbetslöshet

<i>Variabel</i>	<i>Relativ risk att skaffa ett andra barn</i>	<i>Relativ risk att skaffa ett tredje barn</i>	<i>Relativ risk att skaffa ett andra barn</i>	<i>Relativ risk att skaffa ett tredje barn</i>
	Kvinnans inkomst* kalenderår	Kvinnans inkomst* kalenderår	Mannens inkomst* kalenderår	Mannens inkomst* kalenderår
1981*låg inkomst	0.97	0.89	0.98	1.30
1981*mellan inkomst	1	1	1	1
1981*hög inkomst	1.19	1.47	1.09	0.98
1981*mycket hög inkomst	1.23	1.44	1.25	1.24
1982*låg inkomst	1.02	0.92	1.02	1.35
1982*mellan inkomst	1.05	1.03	1.04	1.01
1982*hög inkomst	1.19	1.22	1.15	1.02
1982*mycket hög inkomst	1.43	1.78	1.35	1.31
1983*låg inkomst	1.04	0.96	1.09	1.49
1983*mellan inkomst	1.13	1.13	1.08	1.06
1983*hög inkomst	1.23	1.17	1.17	1.06
1983*mycket hög inkomst	1.53	1.83	1.29	1.30
1984*låg inkomst	1.14	1.06	1.14	1.60
1984*mellan inkomst	1.18	1.21	1.19	1.21
1984*hög inkomst	1.16	1.53	1.24	1.16
1984*mycket hög inkomst	1.33	2.23	1.38	1.36
1985*låg inkomst	1.22	1.23	1.31	1.82
1985*mellan inkomst	1.28	1.33	1.27	1.40
1985*hög inkomst	1.25	1.33	1.33	1.29
1985*mycket hög inkomst	1.38	1.85	1.43	1.52

Variabel	Relativ risk att skaffa ett andra barn	Relativ risk att skaffa ett tredje barn	Relativ risk att skaffa ett andra barn	Relativ risk att skaffa ett tredje barn
	Kvinnans inkomst* kalenderår	Kvinnans inkomst* kalenderår	Mannens inkomst* kalenderår	Mannens inkomst* kalenderår
1986*låg inkomst	1.31	1.32	1.37	1.87
1986*mellan inkomst	1.38	1.40	1.37	1.50
1986*hög inkomst	1.32	1.44	1.39	1.41
1986*mycket hög inkomst	1.45	2.02	1.64	1.61
1987*låg inkomst	1.39	1.33	1.44	2.07
1987*mellan inkomst	1.45	1.43	1.45	1.50
1987*hög inkomst	1.32	1.56	1.51	1.40
1987*mycket hög inkomst	1.53	1.92	1.67	1.66
1988*låg inkomst	1.52	1.51	1.51	2.29
1988*mellan inkomst	1.55	1.45	1.57	1.65
1988*hög inkomst	1.45	1.77	1.65	1.53
1988*mycket hög inkomst	1.45	1.92	1.80	1.78
1989*låg inkomst	1.53	1.55	1.57	2.36
1989*mellan inkomst	1.59	1.54	1.61	1.77
1989*hög inkomst	1.60	1.73	1.66	1.56
1989*mycket hög inkomst	1.66	2.13	1.83	1.81
1990*låg inkomst	1.63	1.68	1.65	2.38
1990*mellan inkomst	1.64	1.66	1.71	1.91
1990*hög inkomst	1.62	1.83	1.75	1.76
1990*mycket hög inkomst	1.53	1.97	1.87	1.90
1991*låg inkomst	1.60	1.66	1.57	2.35
1991*mellan inkomst	1.66	1.71	1.72	1.91
1991*hög inkomst	1.66	1.87	1.76	1.77
1991*mycket hög inkomst	1.55	1.74	1.86	1.94

Variabel	Relativ risk att skaffa ett andra barn	Relativ risk att skaffa ett tredje barn	Relativ risk att skaffa ett andra barn	Relativ risk att skaffa ett tredje barn
	Kvinnans inkomst* kalenderår	Kvinnans inkomst* kalenderår	Mannens inkomst* kalenderår	Mannens inkomst* kalenderår
1992*låg inkomst	1.61	1.59	1.59	2.09
1992*mellan inkomst	1.68	1.60	1.68	1.80
1992*hög inkomst	1.75	1.57	1.80	1.69
1992*mycket hög inkomst	1.61	2.04	1.97	1.87
1993*låg inkomst	1.56	1.45	1.50	1.88
1993*mellan inkomst	1.56	1.40	1.59	1.59
1993*hög inkomst	1.68	1.50	1.71	1.51
1993*mycket hög inkomst	1.47	1.89	1.92	1.74
1994*låg inkomst	1.56	1.26	1.48	1.59
1994*mellan inkomst	1.57	1.26	1.59	1.41
1994*hög inkomst	1.59	1.48	1.72	1.33
1994*mycket hög inkomst	1.56	1.66	1.95	1.68
1995*låg inkomst	1.44	1.06	1.39	1.41
1995*mellan inkomst	1.47	1.08	1.46	1.18
1995*hög inkomst	1.49	1.14	1.58	1.13
1995*mycket hög inkomst	1.59	1.41	1.84	1.33
1996*låg inkomst	1.32	0.90	1.29	1.18
1996*mellan inkomst	1.37	0.86	1.34	0.96
1996*hög inkomst	1.34	0.99	1.44	0.91
1996*mycket hög inkomst	1.48	1.20	1.74	1.16
1997*låg inkomst	1.24	0.82	1.20	1.02
1997*mellan inkomst	1.32	0.78	1.31	0.91
1997*hög inkomst	1.37	0.93	1.39	0.81
1997*mycket hög inkomst	1.65	1.13	1.62	1.07

<i>Variabel</i>	<i>Relativ risk att skaffa ett andra barn</i>	<i>Relativ risk att skaffa ett tredje barn</i>	<i>Relativ risk att skaffa ett andra barn</i>	<i>Relativ risk att skaffa ett tredje barn</i>
	Kvinnans inkomst* kalenderår	Kvinnans inkomst* kalenderår	Mannens inkomst* kalenderår	Mannens inkomst* kalenderår
1998*låg inkomst	1.24	0.86	1.21	1.11
1998*mellan inkomst	1.34	0.82	1.31	0.94
1998*hög inkomst	1.49	0.96	1.39	0.84
1998*mycket hög inkomst	1.60	1.29	1.71	1.12
1999*låg inkomst	1.23	0.91	1.21	1.20
1999*mellan inkomst	1.35	0.85	1.29	0.99
1999*hög inkomst	1.44	0.87	1.42	0.86
1999*mycket hög inkomst	1.63	1.31	1.64	1.12

När har vi råd att skaffa fler barn?

I den här rapporten undersöks betydelsen av kvinnans och mannens inkomster för fortsatt barnafödande för familjer i Sverige under perioden 1981 till 1999. Rapporten koncentrerar sig på benägenheten att skaffa ett andra och ett tredje barn bland svenska par som fått ett gemensamt första barn.

Rapporten presenterar effekten på det fortsatta barnafödandet av mannens, kvinnans och deras sammanlagda inkomst. Dessutom studeras om inkomstskillnader mellan mannen och kvinnan påverkar det fortsatta barnafödandet. Rapporten beskriver även förändringar över tid.